

సూర్యకుమారి—మాధవవెద్ది

“సారంగదేవ”

“ఈనాటి సాయంకాలమే మేము టెలివిజన్ రేడియో బ్రాడ్ కాస్ట్ లో పాల్గొన్నాం. ఇందులో నేను “ఓసాంధా” అన్న పాటపాడేను.

సూర్యకుమారి

“మార్నాడు ఆదివారం సాయంకాలం నాలుగు నుంచి ఆరుదాకా మెర్విన్ లీ రాయ్ దంపతుల యింట టీ నేవించాం. ఈ పార్టీలో నేను “చిన్న దోయీ నా హృదయనావ” అన్న రజనీకాంత రావు పాటా, “ఓ మహాత్మా” అన్న శ్రీశ్రీ గేయమూ పాడేను. మెర్విన్ లీ రాయ్ మెట్రో గోల్డ్ మిన్ సంస్థలో డైరెక్టరు.”

ఈమధ్య భూప్రదక్షిణం చేసినవచ్చిన మద్రాస్ నుండి టంగుటూరి సూర్యకుమారి ప్రయాణానుభవముల వ్యాసములోనివి—పైవాక'లు.

చెన్నైలో వడ్డ ప్రతిసంగీతపు ముక్కనూ వెంటనే తిరిగి అనెయ్యడం, తిరిగి అనడానికి శ్రమసాధ్యమైనదైతే అదిబాగాసాంతిమయేదాకా శ్రమపడి

సాధించే వట్టుదలా- ఈ రెండూ సూర్యకుమారికి బాల్యంనుంచీ ఎంతో సహాయపడిన రెండువరాలు. సుమారు 16 ఏళ్ళక్రితం ఈ వరాల సహాయంతోనే తూర్పుగోదావరిజిల్లా పల్లెటిగ్రామాల్లో బాల్యంగడిపిన ఈ తెలుగుబాలిక కళాజీవితానికి అనుకోకుండా అంకురార్పణంజరిగింది. అప్పుడు దక్షిణదేశమంతా ఉర్రూతలూగించిన న్యూ థియేటర్స్, ప్రభాత్ కంపెనీల సినిమా చిత్రాలలో పంకజమల్లిక్, కృష్ణరావుల ప్రజారంజకమైన హిందీ పాటలు ఆనాడు కొంచెం చురుకుపాలు, ప్రత్యేకమైన తెలివితేటలు కలిగిన ప్రతి తెలుగు హృదయాన్నీ కదిలించాయి. సూర్యకుమారికి ఆ పాటలు ఒకసారి విన్నవెంటనే ఆ వరసలు ఇట్టే పట్టుబడేవి. అంతవరకూ ఇంట్లో స్త్రీలపాటలూ మంగళహారతులు, తెలుగు రంగస్థలపు పాటలూ పాడుకుంటూవుండే ఈ తెలుగుబాలిక ఆ హిందీ పాటలకి తెలుగుమాటలువేసి పాడితే బాగుంటుందని, సలహాయిచ్చారు—చుట్టూవుండే పోతనా హతులైన బంధుమిత్రులు.

“ఏ దేశం పోదాం బాబూ? ఎంతదూరమా దేశం?” “నమోహించుమాతా” — “హృదయము హాయిగనా,” “కాంగ్రెసు జెండా” ఇలాంటి పాటలు ఒకదానివెంటనొకటిరావడం, ఆ వెనువెంటనే ఒకటిరెండు తెలుగుసినిమాల్లో ఈమె బాలతారగా రావడమూ— దక్షిణదేశమంశటా బాలబాలికలకి ఈమె పాటలు సుపరిచితాలైపోయాయి.

రైతుబిడ్డ, దేవత, దీనబంధు, కృష్ణప్రేమ చిత్రాలలో ఈమె పాటలు నానాటికీ మరీ ప్రజారంజకములొత్తూ వచ్చాయి. వీటిలో ఈనాటికీ, ఆంధ్ర ప్రజానీకానికంతకీ అభిమాన పాత్రగా పాడిన పాట “మాతెలుగుతల్లికి మల్లెపూలదండ.”

కాని, ముక్కుయాస ఉందని కొందరు, గొంతు భావరహితంగా మెటాలిక్ గా చెబిని కొట్టవచ్చిన ట్టుంటుందని కొందరు

కొందరు విమర్శిస్తూ వుండేవారు కూడాను. బాగా శిల్పదృష్ట్యా ఆలోచిస్తే, ఆనాటి ఆ పాటలలో ఆ లక్షణాలు లేకపోలేదు. ఆ తర్వాత ఈమె బొంబాయి నుంచి తిరిగి వచ్చిన సోదరుని వద్ద హిందూస్థానీ సంగీతం, కర్నాటక విద్వాంసుల వద్ద కర్నాటక సంగీతం సాధనం చేయడం ప్రారంభించింది. ఆశోజుల్లోనే “శతపత్ర సుందరి” “ఎవరు విన్నారు” “హే భారత జననీ” “లేవనైనా,” “మామిడిచెట్టు” ఈనాటి ఆధునిక గేయాలను (రజని సంగీతం) అడపాతడపా రేడియోలో పాడుతూ బాగా స్థిరపడిపోయిన గీతాలు రికార్డులిచ్చింది. ఈ పాటలతో ఆమె గాత్రవిన్యాసంలో ఎంతో మార్పు వచ్చింది. దానితో వెనుకటి విమర్శకులనే ముక్కుయాసా, మెటాలిక్ ధ్వని తగ్గిపోయి, భావావేశానికి అనుగుణమైన ఒడుగులతో వివిధ రసాలను కలిగించే కొత్తబాణీ పట్టుబడింది. భారత స్వాతంత్ర్యోత్సవం నాటిరాత్రి ఒంటికంటకుపాడిన “మ్రోగింపు జయభేరి,” “ఉదయమూయెను,” “మాదీ స్వతంత్ర దేశం” ఈ గేయాలు ఊరూరా మారు మ్రోగాయి.

ఆ తర్వాత రెండు మూడేళ్లు పట్టుబట్టి దీక్షతో చదివి Cambridge Senior స్వాస్ అయినట్టే, మూడు నాలుగేళ్లు రాత్రింబవళ్లు సాధకం చేసి గంటలకొద్దీ దక్షిణాది గాయనీరుణులతో పోటీగా కర్నాటక సంగీతంలో రాగాలాపనా వల్లనీస్వరములతో కచ్చేరిచేసే సామర్థ్యం సంపాదించింది. అనేకసార్లు తోడి, శంకరాభరణాలలో ఆసాధారణ కల్పనలు చూపగలిగింది.

అదేదీక్షతో శరీర ఆరోగ్యవిధులపై ఎక్కువ శ్రద్ధ చూపి, పోషించుకొని బంధుమిత్రుల సలహాపై సౌందర్యపు పోటీలో నెగ్గి మిస్. మద్రాస్ అనిపించుకొన్న నాటికి ఆమె కర్నాటక సంగీతంలో మద్రాసురాష్ట్రం అంతటా మాత్రమే కాక, బొంబాయి, పూనా, నాగపూర్, ఢిల్లీ. కలకత్తాలలో కూడా కచ్చేరీలు చేసి మెప్పు పొందింది. ప్రధానమైన అన్ని రేడియోస్టేషన్లలోనూ కచ్చేరీలు చేసింది.

ఆంధ్రదేశపు ఆడపడుచు భూప్రదిక్షణం చేసి, అమెరికాలోని టెలివిజన్ లోనూ, హాలీవుడ్ లో మెట్రో గోల్డ్వీన్ మేయర్ డైరెక్టర్ల

పార్టీలలోను తెలుగు పాటలుపాడి మెప్పించటం తల్పుకుంటే ఏ ఆంధ్రుడికి గర్వకారణం కాదు?

“మరదలుపిల్ల” చిత్రానికి సంగీత దర్శకత్వంలో నాగయ్యగారి పేరు ముందున్నా చాలామట్టుకు సంగీతం నూర్యకుమారే నడిపిందని వినికిడి. ఆంధ్ర రాష్ట్రానికి గుండెలుమీద చెయ్యి వేసుకుని చెప్పుకోదగ్గ ఆస్థాన గాయకురాలు ఎవరంటే నూర్యకుమారే అని ధంకామీద దెబ్బకొట్టి చెప్పవచ్చు. కాని, ఇప్పుడూమె ఆంధ్రదేశపరిధి దాటిపోయి అఖిలభారత తారగా బొంబాయిలో, హిందీ సినిమాల్లో నటిస్తోంది. హిందీ పాటలుకూడా పాడవలసిందే. ఆ తర్వాత ఇంగ్లీషు సినిమాల్లో నటించి ఇంగ్లీషు పాటలుకూడా పాడి పేరు పొందవలసిందే-కాని, తెలుగు పాటలనూ, ఆంధ్రసంగీతాన్ని ఏనాటికీ మరవకుండా, ఎంత తొందర కార్యక్రమాల్లో ఉన్నప్పటికీ సాధకం చేసుకుంటూ ఉంటే, “మరదలు పిల్ల”లో కనిపించిన—స్వయంగా సంగీత రచనలుచేసే శక్తి—ఎంతో అభివృద్ధి అయి, సంగీత రచయిత్రికూడా కాగలదు.

* * *

స్వయం అర్కెస్ట్రాతో పాడుతున్నాడు. మొదటి పాట ‘కలగన్నానే’ ‘నత్య’ గారి రచన. తియ్యని కలగన్నానే-శోరికలన్నీ నెరవేరినట్లు, ఏవేవో అసంభవమని అనుకున్న అనుభవాన్ని కరతలామలక మైనట్లు తియ్యని కలగన్నానే అని సాహిత్యంలోని భావం. కాని, అతని రాగంలో నుంచి తోచే భావంమాత్రం ఎందుకుకన్నానే యీ తియ్యనికల-ఆయ్యో-హతవిధి-అనే విధంగా తోస్తోంది. ఈ శోకభావమే ఈనాడు వినవచ్చే ప్లేబాక్ గాయకుల గీతాల్లో చాలమట్టుకు వ్యాపించి వుంది. తర్వాత “ఈ గడ్డిపువ్వులే” అని కృష్ణశాస్త్రిగారి ప్రసిద్ధ భక్తి గేయం. ఈ పాట పాడేటప్పుడు కూడా మనం - గాయకునితో కలిపి ఊహించలేని దారిద్ర్యమూ, దైన్యమూ ఆపాదించుకుని అది అలాగే ఉండనియమని వేసుకుంటాము. “ఆ ప లే నే యెంకి” యీ పడవ యిసురు, పాడలేనేయెంకి-పడమునీరోదలో కవిగారు పుస్తకంలో స్వరాలతో యిచ్చినవరగ గాక, ‘వేరేమట్టులో-నావదో శంకర్ జయకీషన్’ వెట్టిన ట్యూన్ లాగా అటువంటి డోలక తాళంలో పాడాడు. కవిగారు ఎంతనోచుకుని ఉంటాడో

మాధవపెద్ది సత్యం

కాని, సత్యం- ప్రజాభిమానం చూరగొన్న ఇద్దరు ముగ్గురు తెలుగు గాయకుల్లోనూ ఒకడు అని చెప్పితిరాలి. 30 ఏళ్లుదాటని వయస్సు బనా ఐదు అడుగుల, పదిఅంగుళాల ఆజానుబాహు విగ్రహం-వినయపూర్వకమైన విజయాభిలాషగల చిరునవ్వు తొలుకాడే కళ్ళు-చిక్కగా గంటులా మోగుతున్నా లేతదనమూ తీపీగల మధురమైన కంఠం. చూపులకీ వినడానికీకూడా మనిషి యె క్కు వ అనుభవమూ, జీవిత కర్మకతా చవిచూచిన వాడిలా అనిపిస్తాడు. మంచి అవకాశాలన్న కంఠాన్ని క్రజలయెదుట బాగా ఆకర్షణీయంగా ఉపయోగించే మెళు కువలు తెలుసు. కాని, వాటిలో కొన్ని అపమార్గా లున్నాయని, అంతగా లోతు తెలిసినట్లు కని పించదు. నిశితంగా విమర్శించిచూస్తే ముందు చెప్పిన మూడుపాటల్లోనే కాక, ఇంచుమించు అన్ని పాటల్లోనూ కూడా ఒకే మోస్తరు జాలీ, అక్కర్లేని “ఘోకపు వెక్కివెక్కి” పెడుతూ వుంటాడు. ఇది తనకర్రలోని అనేక ఇతర యువక గాయకులలాగే - భావయుక్తంగా పాడడామని చేసే ప్రయత్నం కావచ్చు. సామాన్య ప్రజలో కూడా అటువంటి జాలికి తలవూపే ఒక దుర్లభం కూడా లేకపోలేదు. ఈ గుణం పెరిగితేమాత్రం ఆ కళాకారుడూ అతనిపాటూ శీఘ్రకాలంలోనే సరుకయిపోయి తనపాటలకు తానే తిరిగి నమూ నాలుతీస్తూ, అమూడునాలుగు నమూనావరుసల్లో ప్రేక్షకులను విమగ్నం చేసి, అంతకంటే కొత్త

దనంచూపించే కళాకారుడూ, పాటలూరాగానే తను మరపుతెరలో పడిపోతాడు.

కాని సత్యం అలా మరపుతెరలో పడకుండా ఉండవలసిన మంచిగాత్రమూ, మంచి అవకా శాలూగల యువగాయకుడు. మాధవపెద్ది వెంక ట్రామయ్యగారి వంటి ఆంగికవాచికాభినయ నిష్ణాతుని కుటుంబంలో పుట్టి ఆయన చేవ్వలూ, నటనాశిల్పమూ, ఇతనికంతపు ఒదు గులో మనకి ఇచ్చే దొరుకుతుంది. పద్యం చదవ డంలో ఆ బాణీఅంతాఅదే. కాని, తానుపాడు తూన్న పద్యంలోనిదికాని, పాటలోనిదికాని, లోపలి భావం పూర్తిగా తెలియని నిస్సహాయత అప్పడప్పడితని పాటలో స్ఫురిస్తుంటుంది. ఇటు వంటి పరిష్కృతులైన గాయకులు ప్రాచీన పద్యకావ్య ములను పైకి గట్టిగాచదివి వల్లవేసి, భావం ఎవరైనా పెద్దలచేత కొన్నాళ్ళపాటు చెప్పించుకుని వది లేస్తే ఆ వైన - అనుభవంకొద్దీ సంగీతమాధురికి సాహిత్యప్రాభవంకూడా తోడయి రాణించ డానికి అవకాశం కలుగుతుంది.

సత్యం మొత్తమీద తెరపైని వేపంకేసి పాడినవన్నీ దాదాపు సన్నాసివేపంలో పాడిన వైరాగ్యభావతత్వాలే. అందుచేత తనని తనకు వదిలేస్తే ఎక్కువ శోకమో వైరాగ్యమో ధ్వనించే రాగఫణితులే వస్తాయేమో అనిపిస్తుంది. కాని, మంచిదర్శకులవలెనా సలహాలిచ్చి దారి చూపుతే మంచి కృంగారనేయాల్లోకూడా పేరు సంపాదించగల్గడానికీవీతై నమధురకంఠమే ఇతనిది.

కంఠాన్ని కావలసి మైకుకి దగ్గరగా సన్నంగా పలికించడంలోనే మధురంగా మోగడం ఆభ్యాసమయిందికాని, అతను తలచు కున్నాడంటే మన రంగస్థల నటుకుల్లో ఎంత మందివో వారివారి గొంతు లెలాగెలాగ మోగు తాయో అన్ని గాంభీర్యాలూ అన్ని నీరసతలతో అన్ని పంపులతో, వారివారి ప్రత్యేకపు ఒదుగు లతో, అచ్చంగా వాళ్ళేపాడుతున్నారా అని పించేటట్లు అనుకరించి చూపగల ప్రజ్ఞశాలి.

ఇతని కిష్కాదు సంగీతదర్శకత్వానికి కూడా అవకాశం లభించినట్లు వినికిడి. ఇది ఇతని క్రయోగాలకీ, బాణీలకీ, విరివివీ వ్యాప్తివీ వైవిధ్యాన్నీ ప్రసాదించగలదని ఆశించవచ్చు.

రాజేశ్వర రావు—బాలసరస్వతి

“సారంగదేవ”

“యావన్నవ్యుది నే దివ్యస్వప్న మో
కడలినదే ఇలి, న్నిదిలినదే”—విశ్వేశ్వరరావు.
“ఓ విరహ-వేషానుభావ మధురాకృతీ
యావనోన్మిషిత లజ్జావరంధనవతీ!”-వేదలక్ష్మి
“ప్రేయసీ! ప్రేయసీ
ప్రేయసే నే ప్రేయసీ...
వేయికన్నులతోడ వెడకుచున్నా వే...”

—కృష్ణకామ్రె.

ఇటీవల ఒక ఆదివారం సాయంత్రం నాలుగు గంటలకి రేడియోలో ఈ మాకు ఆధునిక గేయాలూ వినిపించాయి. ఎస్. రాజేశ్వరరావు గారి గానం! ఎన్నో శృతి! హిందూస్థానీ సంగీతపు టుమ్రోచ్చాయలో నడిచింది మొదటిపాట. రెండవది ఒక పంజాబీ సాహజీ గీతం వరస. మూడవది పారశీక (ఇరానీ) ప్రేమగీతపు బ్రాజీ. బేక్ గ్రౌండ్ సంగీతం, తలలావాద్యపు లయ, తలనీ హృదయాన్నీ పరవశంగా అల్లలాడించాయి కాని, కొందరు సాహిత్య పరుల మూత్రంని మిటిది? మాటలు అర్థం సరిగా మానుకోవడా ఇలా విరుస్తాడు? అనీ, ఇది తెలుగేనా అనీ-అనుకున్నారు. వారు కూడా గీతీ మాధుర్యానికి ఆహోఅనీ, లయ విన్యాసానికి ఓహో అనీ తలలూపక పోలేదు.

రాజేశ్వరరావు వెనకటంత తరచుగా వినబడటం లేదు. వినబడినా చాలా పాతపాటలు, “పాట పాడుమాక్కన్నా”, “కాంచలేను కాంచలేను” వంటివి రాజేశ్వరరావు శిష్యులెతరయ అక్కడక్కడపాడేసి పాతపాటలను వినిపిస్తూవుండేవి ఈ పాటల సాహిత్యం ఆ కవులు ఏ ఇరవై ఏళ్ళ క్రితమే వ్రాసినదే-రాజేశ్వరరావు పాడిన వరసలు కూడా ఒక పడేళ్ళ క్రితం వైగల్ వంటి హిందూస్థానీ మధుర గాయకులు చెటిన వరసలే. అయినా ఆతని కంఠానికి, ఆ బాణీ, ఆ యాసా ఎంతో బాగా నమ్మి శ్రోతను వెంటనే ఎక్కడికో లాక్కుని పోతాయి. రాజేశ్వరరావు సంగీతంలో పాటవరస కంటే కూడా పాట ముందు వచ్చే బ్యాక్

గ్రౌండ్ సంగీతం శ్రోతల్ని చరచకుల్ని చేస్తుంది. స్వేచ్ఛగా ఆతని స్వంత ఆభిరుచికి వదిలేస్తే ఆతను తేనుగుతనాన్ని వదిలి విలాయతీ సంగీత ఫణితు

రాజేశ్వర రావు

లకే ఎక్కువ చెవివొస్తుతాడు. అంతేకాదు-సాంతం చేసుకుని వాటిలోనే తన కల్పనలు సాగిస్తాడు. అయితే కట్టుపట్టి మన సంప్రదాయంలోనే రచన కావాలంటే, కర్నాటక విద్వాంసులలో ఏ కొద్ది మందికో గాని సాధ్యం కావంతటి రసవంతమైన ఫణితులు కల్పిస్తాడు. దానికి మొన్న మొన్నటి చిత్రం “మల్లీశ్వరి” దృష్టాంతం.

సుమారు 5 అం. ఎత్తు, సన్నగా బక్కపలచగా, బెంగాలీ పంచెకట్టు, పొడవైన లాల్సీ. చేతులో ఒక నోటుబుక్కు, ఒక ఆధునిక గేయాల పుస్తకమూ, స్వప్నలోకాల్లా తేలేకట్టు, చిదిమితే పాలుగారేటంతటి సుఖమారములా అనిపించే చెంపలతో ఒక్కోసారి చెవులమీదా కళ్ళ

ముదూ పారాడుతూ మరొకసారి ఏనుకొండల వాడికి దఖలుపడిపోతూ వుండే ముంగురులతో అచ్చమైన కళాశిల్పికుండే అన్ని స్వప్నసుకుమార లక్షణాలూ తీర్చివుంటాయి అతనిలో. చుట్టూ హమేషా స్తుతిపాఠకులూ, శిష్యులూ. వీరిమధ్య ఆతను ఎప్పుడూ సంగీతలోకంలో స్వప్నతురీ యావస్థలమధ్య ఊగాడే యోగిలాగా “ఊగినలాడే సయ్యా వడనా” అనే పాటపల్లవిలాగే సోలి పొతూవుంటాడు.

తండ్రి సాలూరి సన్యాసిగాజుగారి దగ్గర మొదటహరికథలు చెప్పుడంలోను, తబలా, హార్మోనీ ఎస్ట్రాజ్ మొదలైన వీ సంగీతవాద్యం వడిలే అది నాయించడంలోను తరిఫీదు తీసుకుని, బాలభాగ వతార్ గా ఎనిమిదేళ్ళ పయస్సనాడే హరికథలు చెప్పనారంభించి పేరు సంపాదించాడు. ఆ తర్వాత ఉత్తరాదికి వెళ్ళి హిందూస్థానీ గవయ్యాలను, సైగలోవంటి మధురగాయకులను దర్శించి వారి వద్ద కొన్ని హిందూస్థానీ ఫణితుల్ని నేర్చు కొన్నాడు. కృష్ణలీలనాడు ఆంధ్రదేశమంతటినీ తన మోహనగాసంతో ఆశ్చర్యానంచాలతో ఉద్రూతలూగించిన బాలతార ఇతను. ఆ తర్వాత ఇతను పెరిగి పెద్దవుతుండే రోజుల్లో ఇల్లాల “చిత్రం” లో వేసిన భావకవిపాత్ర-పాడిన “కావ్యపా నముచేసి కై పెక్కినానే” అనే బసవరాజు అప్పారావుకారి పాట-తెలుగుదేశపు కుర్రగాయకులనూ, కుర్రకవులనూ చాలామందికి కై పెక్కించింది. జీవన్ముక్తి వంటి చిత్రాలకు కొన్నిటికి ఇతను స్వయముగా సంగీతం ఇవ్వడం ప్రారంభించినా— రాణించింది శైమినీవారి బాలనాగమ్మతోనే. అలాంటిలాంటి రాణింపు కాదది. ఆ చిత్రంలోని అతని నేపథ్యసంగీతంలో - అందులోని భయానక కరుణారస సన్నివేశాలకు అనుగుణంగా మనదేశీ యులకు నచ్చేరీతిని పాశ్చాత్య స్వరమేళ ఫణితుల్ని అవలీలగా కల్పించి ప్రయోగించాడు. దానితో తెలుగు చిత్రరంగంలో అతవరకు పేరు పొందిన సంగీతదర్శకులందరికంటే అతనికి పేరూ, విలువకూడా హెచ్చిపోయాయి. పెద్దదర్శకు లాక్కొక్కరూ వెనకపడుతూ వచ్చారు.

అదే సమయంలో (అంటే ఇది సుమారు పది ఏళ్ళనాటిమాట) ఆకర్షణీయమైన బ్యాంక్ గ్రాండ్ సంగీతంతో కవితాశిల్పంగల ఆధునిక గేయాలు

కొన్నింటిని పాడి రికార్డు చేయిస్తూ వచ్చాడు. “చల్లగాలిలో” “కోప మేల రాధా”—రజని గేయాలు, “కలగంటి కలగంటి”, “తుమ్మెదా ఒకసారి”—“పాదరింటిలో”—రాజేశ్వరరావు తండ్రి రచనలు. కోపమేల, తుమ్మెదా, బాలసరస్వతితో పాడిన యుగళగీతాలు. వీటిలో మొదటి నాలుగు ఉత్తర దక్షిణాలను కలిపే లలిత సంగీతపు ఫణితులు. “పాదరింటిలో” ఫక్తు కర్నాటక ఫణితి.

తెలుగులో అనాటి ప్రారంభదశలో యుగళ గీతాలు పాడిన జంటల్లో రాజేశ్వరరావు బాల సరస్వతీ,—విశ్వేశ్వరమ్మా మాస్టర్ గరుడ,— నాగయ్యా కన్నాంబలలో మొదటిజంటే తొలి నుంచీ జనరంజక మనిపించుకుంది. ఈనాడుకూడా వాళ్ళిద్దరూ కలిసి యుగళగీతాలు పాడితే వినాలని ఎందరో జనం ఆశిస్తూంటారు.

ఆ తర్వాత, అతనుపాడిన గేయాలన్నింటికి మకుటంవంటిది - “ఓ విభావరీ-ఓహో విభావరీ నీహార పీఠర సీలాంబరధారణి మనోహారిణి” ఇంకా “హాయిగ పాడుదునా సఖీ”—“హాయిరావే కోయిలా” (మూడూ “రజని” గేయాలు) రికార్డు ఇచ్చాడు.

మొత్తానికి బేక్ గ్రౌండ్ సంగీతం ఒక నమ్మోహనాస్త్రమూ, ఆ తర్వాతది అతని సుతి మెత్తని కంఠమూను. అతనికి నిత్యమూ ప్రవం చంలోని ఇతర ఖండాలలోని సంగీత ఫణితులను విని, వాటిలోని ఆకర్షణీయ పద్ధతుల్ని సొంతం చేసుకునే సాధనే లేకపోతే, తనకి జనరంజకత తెచ్చిపెట్టిన తన బేక్ గ్రౌండ్ లూ, మగవాడికి మించిన మెత్తదనంగల గొంతూ శ్రోతలకి ఇతని పాటంటే విసుగుకలిగించి ఉండేవి. నిజానికి ఆప్పుడప్పుడు అలా విసుగుకలిగించే సమయానికే అతను పిడుగులాగ ఒక కొత్త చిత్రంలో కొత్త ఫణితుల వర్షంతోనో ఒక కొత్తపాట రికార్డు తోనో తిరిగి తన పేరు నిలబెట్టుకుంటూ వస్తున్నాడు.

బాలనాగమ్మ, జీవన్ముక్తి, మంగమ్మకపథం, వింధ్యరాణి, చంద్రలేఖ, ఆహుతి, మల్లీశ్వరి ఇలాగ ఇతను సంగీతం ఇచ్చిన చిత్రాల్ని వరసగా పేర్చిచూస్తే అతని సంగీతం అన్నిటిలోనూ తన ప్రత్యేకతని లుబ్ధి కొని ప్రజల్ని ఆకర్షిస్తూ

వచ్చినా, ఇతర కారణాలచేత ఆ చిత్రాల్లో ఒకటి గొప్ప విజయం పొందడం, మరొకటి పేరూ ఊరూ లేకపోవడం జరుగుతూ వచ్చింది. వీటన్నిటిలోను బాలనాగమ్మ, చంద్రలేఖ, మల్లీశ్వరీ శ్రీతి సంగీతాన్ని మరుతాయమానంగా చెప్పకోవచ్చు.

ఇతని కిష్టుడు 30 విశ్వ వయస్సు చాటింది. ఆంధ్రమహాభారతమూ, రామాయణమూవంటి గ్రంథములు, ఏ పండితమిత్రుని సహాయము తోనో తీరుబాటు సమయాల్లో నిత్యమూ పారాయణం చేసుకోడం ప్రారంభిస్తే ఇతనికున్న అపార సంగీత శిల్పజ్ఞానానికి సాహిత్య గాంభీర్యంకూడా జతపడుతుంది. అప్పుడు ఆంధ్ర సరస్వతికి ఇతని అర్చన ఉభయత్ర సార్థకం అని సింఘాగలడు.

* * *

మగ్గాయకులలో రాజేశ్వరరావుది ఎంతటి సులి మెత్తని కంఠమో శ్రీ గాయకులలో బాల సరస్వతి కంఠమూ అంతే. ఇద్దరినీ చూడకగానీ, ఇద్దరినిగురించి వివరగానీ ఉన్న ఏ సరదేశీయుడికైనా ఇద్దరి కంఠాలూ ఏ వ్యత్యాసమూ కనబడకుండా సుమారు ఒకేలాగు తోచవచ్చు. కాని మాక్కుంగా వింటే రాజేశ్వరరావు గొంతులో పురుషకంఠానికి కావలసిన ఒక కమ్మని మంద్రపు జీర కలిసిఉన్నట్టే, బాలసరస్వతి కంఠంలో ఒక తియ్యని తారఫ్రుతి మోత ఉంది. అది క్రావ్య మైన పక్షి కూజితంలాటిది.

రాజేశ్వరరావుతో కలిసి పాడిన యుగళ గీతాలలోనే బాలసరస్వతి తొలిసారిగా ఆ తనితోసహా అలితగాయకుల శ్రేణిలో మొదటి మెట్టు ఎక్కి కూర్చుంది. “తుమ్మేదా ఒకసారి”; “కోవమేల రాధా” “పాదరింటిలో” ఈ రెండు గీతాలలో రాజేశ్వరరావు, ఆమె, ప్రవర్తించిన గాన మాధుర్యానికి ముగ్ధులై తెలుగునాట మాగ గొంతులు వైతం మారు మ్రోగి కొద్దో గొప్పో పాడ నేర్పాయి.

సస్వని చిన్న గొంతు, క్షారినెట్లోగాని, వేబువులోగాని తిరిగే మృదువయిన ఫిక్కుల పంటి ఫిర్కాలుకూడా అసలేలగా, అశ్రమంగా ముఖంలో ఏ ముడతాలేకుండా, నోరై నా మెదిది వట్టు కనిపించకుండా, కళ్ళల్లోమాత్రం అమా

రావు బాలసరస్వతీ దేవి

యకమైన నవ్వు కురుస్తూ పాడి బాలసరస్వతి తన శ్రోతల్ని వలలో వేసుకొంటుంది.

అటుతర్వాత గ్రామఫోన్ కంపెనీవారి గేయ రచన పోటీలో బహుమతిపొందిన “స్వప్తిలో తీయనిది స్నేహమేనోయ వ్యప్తిచీనము చేయ పానీయమెయ్య” అనే-ఇంద్రకంటిహనుమచ్చాశ్రీ గారి గేయమూ, “ఆ తోటలో నొకటి ఆరాధనాలయము” (రజని గేయముకాదు-) ‘సత్య’ రచించిన “బంగారు పాపాయి బహుమతులు పొందాలి” ఇవి మూడూ తెలుగు దేశాన ఇంటింటా మారు మ్రోగాయి. ‘స్వప్తిలో’ అనే పాటకు “మరళిగిలిలో” అనే పాటకు (సంగీత రచన పెండ్యాల నాగేశ్వరరావుది) బాలసరస్వతి గొంతు మెళుకువలకు అచ్చంగా తగిన ఫణిరులిది. అర్థం తెలిసినా తెలియకపోయినా ఆదొక భావలోకంలోకి రవాణా అయిపోయి, “ఆ తోటలో నొకటి ఆరాధనాలయము” అనే పాటను ఆనందించేవారు. కాని దాన్ని మెచ్చు కొనేవారికి చాలామందికి అది యశోధర గౌతమ బుద్ధుణ్ణిగురించి పాడేపాట అని స్పష్టంగా స్ఫురించనీయకుండా ఉంటుంది. ఆందులోని రచన, “బంగారు పాపాయి” పాటలో “పాపాయి

పాదాలి పాములే ఆదాలి" అన్నప్పుడూ, బహు సీమల్లో పాపాయి విజయాలు పొందాలి అన్నప్పుడు రాజేశ్వరరావు ఇచ్చిన నేపథ్య సంగీతం పసిపాపలను కూడా కేరింతాలు కొట్టించి ఉల్లేజ కరుస్తుంది. "నీ మురళిగీతిలో" బాలసరస్వతి కృష్ణా ఆని తారస్థాయిలో ఆ ర్రరావంగా అని కిందిస్థాయికి జారేటప్పుడు కృష్ణవక్షి ఒంటిగా ఆకాశంలో తిరుగుతూ జంటపక్షికోసం చేసే ఆర్తనాదంలా వినబడుతుంది; యమునాతీరం, ఇసుక తిన్నెలో అన్నీ కన్నులకట్టినట్లు కనిపిస్తాయి. అదంతా ఆ రాగవరసలోనూ, ఆమె గొంతు మెళుకువలవల్లా కలిగే పారవశ్యమే.

ఇలా వ్యక్తిగతంగా పాడినవికాక, ఆమె చిత్రాల్లో నటించి, నటించకుండా నాయికా పాత్రలకు తనగాత్రం ఎరువీచీ, పాడిన పాటలెన్నో ఉన్నాయి. ఈమె తొలిచిత్రాల్లో పాడిన పాటలేవీ అంతగా పైకిరాలేదు; మచ్చుకి కూడా లేవేమో. చిత్రాల్లో పాడినవాటిలో కల్లా మొట్టమొదటి జనరంజకమైన పాట, "తిన్నె మీద సిన్నీడా వన్నెకాడా, తేనెతుట్టెలాటి వో సిన్నీడా" భీమవరపు నరసింహారావు సంగీతం. ఇది అచ్చతెనుగు జానపద ఫణితికి కొంచెం నగిషీపెట్టిన వరస-రేణుకా వారి భాగ్య లక్ష్మి చిత్రంలోది.

ఆ తర్వాత సువర్ణమాల ఆనేచిత్రంలో నాయికగా నటించి ఐదారుపాటలను పైగా పాడింది గాని, చిత్రంలాగే అవీ రాణించినట్లు లేదు. అన్నిటిలోనూ ధైరవి రాగంలో కర్ణాటకఫణితిలో పాడిన భరతనాట్యపుపాట ఒక్కటి చెవుల్లో రింగు మంటూ వుంటుంది.

భరణివారి లైలామజ్నులో "ఏల వగాయే" సుబ్బరామన్ వేసినది ఫక్తు పెన్నియన్ మట్టు. దానితో మళ్ళీ బాలసరస్వతి పేరు పైకిలేచింది.

"అహుతి" అనే హిందీ చిత్రానికి తెలుగు డబ్బింగ్ కి రాజేశ్వరరావు దర్శకత్వంలో బాల సరస్వతి పాడిన "నే ప్రేమిబాలను. . ." ఊగిసలాడే నయ్యా వడవ" మొదలైన అరడజను పాటలు ఫక్తు హిందుస్తానీ లలిత సంగీత ఫణితుల్లో వచ్చి శ్రోతల హృదయాన్ని ఊగిసలాడించేశాయి. ప్రతిభావారి లక్ష్మమ్మ, స్వప్నసుందరి, ఇంకా

కొన్ని ఇతర చిత్రాల్లో చాలా చక్కగా పాడిందికాని, ఆ చిత్రాలు అంతగా విజయవంతాలు కాకపోవడంచేత ఆ పాటలూ అంతగా పైకిరాలేదు.

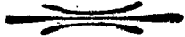
ఆమె పేరు విజయావారి "మహుళారు"లో చిలుక పాటలతో మళ్ళీ ఆకాశాన్ని ఆంటింది. రావుబాలసరస్వతీదేవి స్టేబాక్ పాటలకి పేరూ విలువూ హెచ్చాయి. ఘంటసాల సంగీతరచన వాహినీపూడియోనోవారి రికార్డింగ్-దర్శకత్వాలలో ఆ పాటలలో ఆమె గొంతులోని మాధుర్యం నూటికినూరుపాళ్లు చూపించే అవకాశం దొరికింది.

చిత్రం ఆసలు విజయవంతం కాకపోయినా బాలసరస్వతి మానవతిలో పాడిన పాటలకి ప్రచారం కలిగినది. ఈ సంగీతం సినిమాలలో ఇది వరకు వింటున్నదికాదు.

మలయమారుతం, ర సా శి, రంజనిలాంటి రాగాల్లో తయారైన లలిత ఫణితులు ఇందులోని గేయాలు (రజని సంగీతం) వీటిలో బాలసరస్వతి సొంతంగా పాడిన "తన వంశమే" అనే రసాశి రాగపుగీతంలో త్యాగరాజు కీర్తనలలో రక్తిరాగ కీర్తనల ఛందస్సులో వంజావీ డోలకీగీతుల లయ విశ్వాసంలో ఒడగి శ్రోతలకి వినుతనమైన రక్తిని కలిగిస్తుంది. ఆమె ఎమ్.ఎస్.రామారావుతో పాడిన 'పీ మలయపవనమ' అనే మలయమారుత రాగ యుగళగీతంలో నాయిక మలయపవనుణ్ణి నాయకుడు దిరిసెనపూవునీ పిలుస్తూ అన్యాయపడేశంగా పాడిన పద్ధతి చాలా నవ్యంగా ఉంటుంది. కర్నాటక రాగాలు ఇలా లలితఫణితులకి లొంగడం చాలా ఆరుదుగా వింటూ వచ్చాం. ఈ పాటలు పాడడానికి బాలసరస్వతిదే అన్ని విధాలా తగిన గాత్రం అని అదివిన్నవారికి వెంటనే తెలుస్తుంది.

జెమినీవారి నూతన చిత్రంలో ఆమె ఒక అంధ బాలిక పాత్రకి తనగాత్రం ఎరువిస్తోంది. రీమా, హనుమంతరావుల దర్శకత్వం శ్రీ కృష్ణశాస్త్రి రచనలో కొత్తకొత్త పణితులు వినకలుగుతాం.

భక్తియోగులకి నిత్యం అనుష్ఠేయములైన శ్రవణ, మనన, ధ్యానతపస్సులు నిత్యమూ విడువని బాలసరస్వతీదేవి లలితగానం నానాటికీ మధురతరం అవుతుండగలదని ఆశించవచ్చు.

భానుమతి

“సారంగదేవ”

తరుణ యావనము పొంగిపారలు నా
తన్వీ మోహమని చుల్కననేయకుమా-
ఆ-ఆ-ఆ-ఆ...ఆ...ఆ-
పీహాహా పావురమా- ఒహాహా ఓపీపీ-
హాహా ఓపీపీ—ఒహాహాహాహాహా-
పావురమా...”

‘రూరణ శోభలలో
దలాడే తీయకలలూ.....”
అపొధనా సుందరా
యావన మదభర మధుకరా,
గావేలా, రావేలా, మా క్రణయనాకలో
ప్రజీవన కేలిని తేలా—రావేలా”

స్మృతేశ్వక్రితం ఆసేతు వింధ్యాచలమూ,
ఆమాటకొస్తే ఆసేతు కాశ్మీరమూ తెలుగు
తలన్న చోటల్లా చెవులలో మారుమ్రోగి,
ప్రయాణంలో కొత్తకవలికలు పుట్టించి మన
అలతసంగీతంలో కొత్తదారులు తొక్కిన భాను
మతి కంఠానికి కొత్తఅదం దిద్దితీర్చినవి వై
ంట్టలే. వసిపాపకాని, వయోవృద్ధుకాని, నవ
కూవనులుకానీ, ఏ వయస్సువారివైనా, హృద
యతట్టి వలకరించి, విన్నావా నా గొంతులో
ధుర్యం, కన్నావా నా సౌందర్యం, అని నిల
త్తి తీవిగా ప్రశ్నిస్తుండే ఈ సంగీతంలోని నవ్యతా,
అతనిర్మాణంలో బి. యస్. రెడ్డి గారి శిల్పదృష్టి
లోని నవ్యతా రెండూ ఒకదానికొకటి తోడయి
లలితసంగీతప్రపంచంలో భానుమతికి, చిత్రప్రపం
చంలో స్వర్ణసీమకీ ఆసర్గళమైన ప్రగతికి దారి
దొరికింది. గేయరచనలోను, సంగీతఫణితుల్లోను,
ఈ కొత్తకద్దరి ఆ తర్వాతకచ్చిన ప్రతిచిత్రంలోనూ
అనుకరించారు. ఆవిధంగా ఆనాడు ప్రగతికిదారి
ఏర్పరచుకున్న భానుమతి ఈనాడు జాజ్జ్వల్య
మానమైన ధ్రువతారలాగా వెలుగుతోంది.

కొద్దిగా వెనుదిరిగిచూస్తే అతనుమమపు
సుమారు విదారువీళ్ళవెనుక వదలిక్రియంచిత్రంలో

కాలి బొటనవేలు నేలనురాస్తూ ప్రేక్షకులచేత
కన్నీళ్లు కురిపించిన కర్ణమానతార భానుమతికి—
ఆనాటికి నిజానికి—పెళ్ళిచూపులకోసం తెలుగు

భానుమతి

పిల్లలు చెప్పించుకునే హాస్యసంగీతమూ కొన్ని
రంగస్థల నాటకాలలో స్థానంపటి స్త్రీపాత్ర
ధారులపాటలను అనుకరించడమూ వచ్చును. వర
విక్రయచిత్రంనాడే తెలివిగానూ గంభీరంగానూ
నటించుతుండని పేరుపడిందిగాని, హృదయాల్లో
నిల్చిపోయే గానమాధుర్యం ఇంకాలభించినట్లు
లేదు. ఆ తర్వాత ఏ చిత్రంలోకాని, రేడియో
వారి ధర్మమాఅని, ఆమె నవ్యగీతాలలోపాటు
మానకుండా వినపిస్తూకచ్చిన ‘ఘనుడే సుగుణుడే’
అనేది—మర్చిపోలేము. కారణం దానిలోని
గానమాధుర్యంకాదు. ముతకతనం! ఇంకా ఈ
రికార్డు వినిపించేవాణకీ వివేచనకీ సిగ్గులేదేమూ
అని ఆమెకే అనిపించేటంతటి న్యత్యాసంవుంది
అందులోని గానసరిణికి, ఆ తరువాతరీతులకూను.
కృష్ణప్రేమలోపాడిన కొద్దిపాటలలోనూకూడా

చెప్పడగించేమీలేదు. “తాసిల్ దార్ మావారూ” వస్తాడే మాబావపద్ధతి జనరంజకమైన పాటల్లో దేదానిన గీతపునిలువా అకమాత్రపుదే. ఆమెసంగీతాన్నే కాక, చిత్రసంగీతాన్నే స్వర్ణసీమ కేయ ఫణితులు ఘంటానాదంలాగ మేలుకొలిపాయి. స్వర్ణసీమ కేయాలలో ఫణితుల గొత్తవనానికి తోడు భానుమతి పాటకుకూడా పేరువచ్చింది. అయితే, ఆ తర్వాత వచ్చిన గృహప్రవేశపు ఫణితులు ఇంకా ఎన్నో రెట్లు గొప్పగా పాడింది. ఆ తర్వాత ఎన్నో సంగీతచిత్రాలు ఆమెపాడినవీ, ఇతరులుపాడినవీ వచ్చినా, గృహప్రవేశంలో ఆమె పాడిన పాటల ప్రభావం కనబడుతూనే వచ్చింది. “భారతనాటి మేలుకొలుపు”, “జెండాపాట”, “వెలుకాడదేల”, “కనవోహా” అనే ప్రబోధ గీతాలు గోపీచంద్ కుండే ప్రగతి దృకవధాన్ని ప్రేక్షకుల హృదయానికి సూటిగా అందిచ్చాయి. “తెగ జెంచెదమిక దేశపు దాస్యపు సంకెలలు; తొలగించెదమిక మన దారిద్ర్యకాటకాలు రూపు మాపుదము కులమతజాతి విభేదాలు!” ఈ ప్రబోధం భానుమతిగొంతులో ఈనాడుకూడా ప్రతి తెలుగు ఇంటా మారుమ్రోగుతున్నట్టే ఉంటుంది. పిల్లకు కథచెప్పతూ పాడిన “అనగనగా”- చనిపోయిన తల్లి ఫాటోవద్ద పాడిన “అమ్మా-అమ్మా” వివాద గీతం- “ఏనుగునో నా తీవితమిక” ఒక్కొక్కటి ఒక్కొక్క రసవంతమైన గేయం. భానుమతి వాటిని పాడిన పద్ధతి ఆపూర్వం. అటు తర్వాత రత్నమాలలో భానుమతిపాడిన పాటల్లో “మదనా” అనే గీతం రచనలో సముద్రాల అదివరకు తన గీతాల్లో ఎన్నడూ చూపని నవ్యత చూపారు. ఆ చిత్రం సంగీతంలో కీ॥ శే॥ సుబ్బరామన్ ఆర్కస్ట్రాలో చాలా కొత్తపోకడలు చూపించాడు. మిగిలిన గేయాల్లో “అనందబాయిని భవానీ నట రాజమనోహరిణి” అనే గేయం వింటే కర్నాటక సంగీతం రాగాలుకూడా తగిన సన్నివేశాల్లో తక్కిన మిశ్ర (లలిత) సంగీత ఫణితుల్లాగే జన రంజకంగా చొప్పించవచ్చుననీ, కర్నాటక సంగీతంలో కూడా రసభావాలు సులువుగా ఒప్పించవచ్చుననీ, పాడేవాడికి ఆ హృదయం వుండేదాలని రుజువు చేస్తుంది.

ఆ రోజుల్లో అప్పుడప్పుడు ఉత్సవ సమయాల్లో భానుమతి గానం రేడియోలో వినిపిస్తూ

వుండేది. ఒకసారి ఒక ఉగాదినాటి ఉదయమూ 1945లో ప్రపంచశాంతి, జపానుయుద్ధ విజయోత్సవంనాడొకసారీ, ఒకటి రెండు స్వాతంత్ర్యోత్సవాల సందర్భంలోను రేడియోవారు భానుమతి చేత ప్రత్యేక గేయ కార్యక్రమాలు పాడించారు. యుద్ధ విజయోత్సవంనాడు “జయమాయ, విజయమాయ ననుకు గళమ్మెత్తి కాహళీ” అనే కృష్ణ శాస్త్రీగారి గేయంలో ‘కాహళీ’ అని భానుమతి రెట్టించి రెట్టించి అంటూంటే ఆమె గొంతు ‘కాహళీ’ లాగే మోగుతుంది. “నిలపండి దివి నిలపండి భువి జగత్తునిండా ఒక జెండా” అని ఒక జెండాపాటా—

“పదవో యిక, పదవో యిక
ఇది నిజమే పదపదపద,
.....
వికసించే విధానమున
మకుటధారి మానవుడని” — అనే మఠ

పాటకూడా కృష్ణశాస్త్రీగారి ప్రగతి గీతాలే- ఈ గేయాలలోని తెలుగుతనమూ, నవ్యతా ఆన భానుమతి గానంలోని ఒదుగులూ వినాటికీ మరలావు. 1947 ఆగస్టు 15 సాయంత్రం మల్లనో విశ్వేశ్వరరావు గేయాలను చాలా మధురం పాడించారావిడచేత. “స్వరాజ్య పతాకమెసెను, లాల్ ఖిల్లాపై” — “చిరకాలపు స్వప్నం ఈ రెండు పల్లవులూ మాత్రం జ్ఞాపకానికి వచ్చాయి. లాల్ ఖిల్లా చుట్టూ జనసందోహం భారత స్వతంత్ర పతాక ఎగతవేస్తూంటే శ్రోత మనస్సుల్లో ఆ మహాచిత్రంపైని భానుమతిగ్లోజనూపర్ ఇంపోజ్ అయి ఆ పాటలు పాడున్నట్లు అనిపించవచ్చు. ఆనాడు దేశాన్నంతటా ఉద్రోహలూగించిన ఆనందం ఆమె కంఠం అమృతం కురిపించింది.

ఒక రిసల్టిక్ డే నాటి ఉదయం వందేమాతరం జంగణమన పాడింది భానుమతి. ఆ తర్వాత ఒక పుడగనాడు రేడియో పిల్లల కార్యక్రమంలో భానుమతి పిల్లల కోరికపై — “అనగనగా” “మదనా” అనే గేయాలు ఏ వాద్యాలూ అక్కరలేకుండానే ఎంతో హాయిగా పాడింది.

ఆ తర్వాత భానుమతి పాత్రనిర్వహణకీ, ఆమె భర్త చిత్రనిర్వహణకీ మాత్రమే కాకుండా సుబ్బరామన్ సంగీత నిర్వహణకీ కూడా చాలా పేరు

తెచ్చిపెట్టినది లైలామజ్నూ పాటల వరసలు. యివి తెలుగు దేశంలోని ఇంటింటా కనీసం గొంతుల్లో కూడా మారుమోగాయి. ఇల్లివృత్తం పారశీకపుని కనుక, సంగీతంకూడా ముందువచ్చిన హిందీ చిత్రంలో సంగీతానికి పాటకిపాటగా కాకున్నా బాణీకిబాణీ హృద్యమైన అనుసరణ జరిగింది. పాటల్లో కవితాశిల్పం ఏమంత చెప్పకో తగ్గది కాకపోయినా, పసిపిల్లలకుమాడా శ్రవణ మనన, ధారణలకి అవకాశం కలిగించేటంత సులభంగా ఉంటుంది. మరవడానికి వీలులేనంత త్వరగా స్ఫురించే కల్లరి “నినుబాసిపోవుదానా, నినుమాసలాము ఖయస్” భానుమతి అంత జన రంజకంగా పాడిందనుకున్న ఈ పాటలను చిత్రంలోని సన్నివేశాలను దూరంగావుంచి, ఆమెపై నిమానాన్ని కాస్త దూరంగావుంచి విమర్శించి నుకుంటే తారస్థాయిలో బాగా ముక్కుస్వరం విసిస్తుంది. సహృదయత ఎక్కువయిపోయి, అటుంటి లక్షణాలని విమర్శించుకోకపోతే మన సురగాయకులలో మాధుర్యానికెదురు, ఈ అవక్షణాలు పెరగడానికి అవకాశాలు మెండు.

కాని, నానాటికి దినదిన ప్రవర్ధమానమవు గాన్న కీర్తి తార భానుమతిది. మల్లీశ్వరి చిత్రంలో మె అద్భుతకళాత్మా మన అద్భుతవశాత్తూ రాజేంద్రరావు సంగీతమూ, కృష్ణశాస్త్రి కవిత్వమూ, పి.వెంకటేశ్వరి. యస్. రెడ్డి దర్శకత్వమూ సమకూరాయి. ఒక ఉత్తమతరగతి చిత్రమూ, కర్ణాక గీతానికి ఏమాత్రమూ దూరంకాక ఆన్ని ధాలా తెలుగుతనంకలవీ అనిపించుకున్న లలిత గీతాలూ లభించాయి. “కోతిబావ చెల్లిపాట” ను తలూపి, నోరు కదపని పసిపాపలుండరు. చిత్రంలో ప్రచురణేపంలోని రాయలవారి ఎదుట కాపీరాగజావళి పాడుతున్నప్పుడు ఆమె ఒడ్డాణం లోనూ మెడలోని నానుపేటల్లోనూ ఎన్ని తళుక్కులున్నాయో అన్ని మెరుపులూ ఆమె జడ విసురులోని మంత్రపుజారుకంటి మంత్రపు జారులూ ఆమె గానంలో స్ఫురించని రసికులు గాలూ అరుదు. ఆ చిత్రంలోని వివాదగీతాల్లోని భావభారం అంతా ఒకయెత్తు “ఎందుకే నీకింత తొందరా” అని పంజరంలోని రామచిలుకతో పాడిన పాటలోని గుండెబరువు ఒక యెత్తు. బాణీనిబట్టి సంగీతం లైలామజ్నూ వరుసలను

కొంతపోలినా, “బానా, నిజమేనా,” “నెలరాజా వెన్నెలరాజా” వంటి పాటలలో ఆమె గానం లైలామజ్నూ పాటలలోకంటే మరింత రాణించడానికి కారణం కవీ, సంగీత దర్శకుడూను. బుక్కరాయల బురుజువద్ద తామరకొలనులోని నీళ్ళల్లో పాదాలు ఆడిస్తూ మల్లీశ్వరి ప్రీయు డితో ప్రణయసమాగమంలో పాడిన పాటలోని రతిమాధుర్యం అనుభవైకవేద్యం. శాస్త్రీయబద్ధమైన రతిమాధుర్యాన్నిబట్టి ఆ సంగీతంలోగాని, కవితలోగాని, సన్నివేశంలోగాని ఏ భౌతికభావ మైనా జుగుప్సయినా స్ఫురిస్తాయనుకోకూడదు. ఆవన్నీ కలసి ఒక అతిలోక రమణీయమైన దివ్య సంగతి.

భానుమతి పాటకుగురించి మనం ఎంతచెప్పు కున్నా, ఆమె సాధనాగోమాత్రం కటనాతపస్సే ప్రధానము అనిపిస్తుందికాని, ఆమె గాత్రంలో మొదట స్వభావసిద్ధంగా ఉన్న కొన్ని అసాక ర్యాలను రామరామ జయించుకువస్తూ కొన్ని తమిళ చిత్రాల్లో ఆమెపాడిన విరుత్తాలు, (పద్యాలూ, పాటలూ,) ఆమె గాత్రంలో అసామాన్యమైన సౌలభ్యాన్ని సాధించినట్లు యజ్ఞావుచేస్తాయి. ఈమని శంకరశాస్త్రి సంగీతం ఇచ్చిన జెమినీ చిత్రం మంగళలో చల్లచేస్తూ కవ్వంబగ్గిరపాడే పాటూ, ఒక కొత్తరకపు పావురంపాటూ - ఒక జోలపాటూ మరి రెండుమాడు పాటలూకూడా శిల్పరీత్యా కొత్త అందాలతో తయారైనవి ఉన్నాయి. అవి జనరంజకత పొందినా, పొంద పలసినంత పొందలేదు.

“ప్రేమ” అనే సాంతచిత్రంలో భానుమతి పాడినపాటలు ఒకటిరెండుతప్ప మిగిలినవి ముండు విన్న పాటల తరహాలో రాలేదు. ఆ తర్వాత తాను ద్విపాత్రనిర్వహణా, దర్శకత్వమూ చేస్తున్న చండీకాణి చిత్రంలో భానుమతి ఏదో కవ్యత చూపకుండా ఉండదు.

సినిమాపాటలుకాకుండా పాడి ఆమె గ్రామ ఫోన్ రికార్డులుగా ఇచ్చిన పాటల్లో “రజని”తో కలిసిపాడిన “వందేమాతరమ్” - “పసిడి మెరుంగుల తళతళలు” (తెలుగుతల్లిపై గేయం) ఇవి తప్ప మరేవి ఉన్నట్లు కనిపించదు. మన రాష్ట్రోసయ సమయంలో మనదేశం అంతా ఈ పాటలు మారుమ్రోగుతాయని ఆశించవచ్చు.

మరెందరో ఇతర పాత్రలు. వెలుగువెలువ దీపావళి నాటకం-సముద్రాల రాఘవాచార్యుగారి రచన-ఓగిరాలవారి సంగీత దర్శకత్వం. వేదాంతం రాఘవయ్యల సహకారం. ఇందులో ఘంటసాల భానుమతీ కూడా పాడారు. నాగకన్యక "సత్య" గారి రచన. రేడియో మల్లిక్ సహకారంతో ఘంటసాల సంగీతనిర్వహణ; ఇందులో ఘంటసాల కృష్ణవేణి ప్రధాన పాత్రలు. కిన్నెరసాని విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారి సంగీతరూపకం. ఘంటసాల సంగీతనిర్వహణ. ఆతిర్యాత తెలుగులో లైలామజ్ను చిత్రం రాకముందే 1947లో రేడియోవారు ఒక లైలామజ్ను నాటకం వేశారు. అందులో ఘంటసాల మజ్ను పాత్ర అతిసమర్థతతో నిర్వహించాడు. రచన 'సత్య' దీని సంగీతం 'రజనీ'చే అని జ్ఞాపకం. ఆ నాటకంలోని పాటల్లో 'గుడారమెత్తివేశారు' అనేదీ, 'ఎందు చూచినగానినీవు' అనే గేయాలు ఘంటసాలపాడు తుంటే స్ఫురించే శిల్పసంతృప్తి ఆతర్యాతవచ్చిన సినీమా చిత్రంలోని పాటల్లో కనపడదు. కాని ఏమాటకామాటే చెప్పవలసింది. సినీమాపాటల్లో నాయకుడినికూడా ఘంటసాలగొంతే కనకనూ, కవితాదృష్టి అని మరింతసులభంఅవడం చేత అవీ ఇవీకూడా జనరంజకత పొందాయి.

పద్యాలను రాగవరసని భావయంత్రంగా పాడడం తెలుగువారికి పుట్టుకతో పట్టువడిన సుగుణాల్లో ఒకటి. మొదట్లో పురాణాభిక్తి, రంగ ఫలఫక్తి ఇలాటి ధోరణుల్లో ఘంటసాల తరచు పద్యాలు పాడుతూండేవాడు. రేడియో సంగీత నాటకాల్లో తరచు పాల్గొని ఆధోరణులకి దూర ప్రాచ్య సంగీతాల అందాలను జతపర్చడం అల వర్చుకున్నాడు. దానితో జనరంజకమైన ఒక నూతన ఫక్తిని దేశభక్తి పద్యాలు, ఇంకా "కరుణాశ్రీ" వంటివారి పుష్పవిలాప పద్యాల వంటి ఖండకావ్యాలు - తన కచ్చేరీలలోనూ గ్రామఫోన్ రికార్డులలోనూ వెలువరించాడు. తన చిన్న ఆర్కెస్ట్రాతో క్రతి సంకల్పరమూ అంద్రదేశమంతటా జైత్రయాత్రలు సాగించి, లలిత సంగీత ధోరణి ఊరూరా ఎంతో వ్యాప్తి సంపాదించుకున్నాడు.

రేడియోలో మెల్లని అంజెలు వేసుకుంటూ క్రమంగా పేరుచేసుకున్న ఘంటసాల సినీమాల్లో

కూడా క్రమంగా పేరుచేసుకోవారంభించాడు. స్వర్ణసీమలో గాజులపిల్ల పాట పాడిన తర్వాత ఇతనికంతం గృహప్రవేశంలో "మారుతుండోయ్ ధర్మమూ" అనే తత్వంలో వినిపిస్తుంది. సముద్రాలవారు తమకు ఎక్కడపయంటే అక్కడల్లా ఘంటసాలను తీసుకువెళ్ళి పరిచయపరచి, తమ పాటలకు సంగీతదర్శకుడెవరైతే ఇతనిచేత కొంత పరిశ్రమ చేయిస్తూండేవారు. పల్నాటియ్యం, బాలరాజుల్లో పెంచలయ్యగారికి రక్షరేఖా, రత్నమాలా లైలామజ్ను చిత్రాల్లో సుబ్బ రామన్ గారికి ఘంటసాల సహాయకుడుగా పని చేశాడు.

ఎటువంటి సంగీతఫణితివైనా ఎంతశ్రమపడి యైనా తెలుసుకొని సాధనచేసి స్వాధీనంచేసుకునే దీక్షా తనవంటి సంగీతపానువులైన కొందరు యువకులను దగ్గరికి చేర్చుకుని, వారిసహాయంతో ఒక సొంత ఆర్కెస్ట్రాబృందం నిర్వహించుకో గలగడంతో ఘంటసాల లలితసంగీతజైత్రయాత్ర ప్రారంభమయిందని చెప్పవచ్చు. బాలరాజువంటి చిత్రాల్లో గాయకుడుగా గొంతు ఎరువినా క్రమంగా సహాయదర్శకపదవివచ్చి, టీఎస్ చిత్రంనాటికి సంగీతదర్శకుడుగా పైకిలేచి కీలుగుర్రం చిత్రంలోని పాటలు జనరంగం అనిపించుకున్నా ఆ పాటల సంగీతంలో చిరస్థాయినిచ్చే ఉదాత్తతలేదు. "కాదునుమా కల కాదు నుమా" అని పాడి చరణాలన్నీ పాడిపాడి మళ్ళీ పల్లవికి వస్తూంటే అన్వయం కుదరక చెట్టు కొమ్మపైనుంచుని ఆ కొమ్మమొదలే నరుగుతూ స్పట్టుగా ఉంటుంది. "ఎంతో ఆనందంబాయె గదా" అనడానికి "ఎంతో" నందంబాయె గదా" అని పాడించడం బొత్తిగా శైశవలక్షణం. కాని, ఘంటసాల సంగీతరచనలకు ఉదాత్తత, గాంభీర్యముకలగడం శ్రీ గోపీచందు లక్ష్మమ్మ చిత్రం తోనే ప్రారంభమయింది.

"ఊయలఊపనాసఖి ఊయలఉపనా...
 ప్రకృతిపురుషలీలయె ఊయలగా—"
 "ఇటో, అటో, ఎటుపోవుటో"
 జీవితమార్గము చీలిపోయెనిట!—"

ముఖ్యంగా ఈపాటలలోని భావాలకుతగిన రసవంతమైన సంగీతం రికార్డులలోకి రాకపోవడం దురదృష్టం.

ఆ తరువాత లైలామజ్నూ పాటలలో భాను మతి పేరుతో పాటు ఘంటసాల పేరుకూడా ప్రతి తెనుగుయింటా ప్రతిపనిబాలకూ పరిచితమై పోయింది. ఇదివరకే చెప్పినట్లు పాటల్లో కవితా శిల్పం అంత చెప్పకోదగినది కాకపోయినా, బాలరాజులో ప్రారంభించిన “చెలియాకనరావా-నిరాశమాలిపోయితివా” అనే జనరంజక ధోరణి-లైలామజ్నూ వరుసల్లో “పోదువో- పెళ్ళి కూతురా” అనే పాటతోనూ భానుమతితో పాడిన “జాబిలిపాట” “నిను బాసి” వంటి జంటపాటల్లోనూ బాగా పరిపక్వమైంది. అయితే ఘంటసాల ఘనతకి పరాకాష్ఠ లైలామజ్నూ కాదు.

ఆతని సంగీతదర్శకత్వం విజయావారి పాతాళ భైరవి, పెళ్ళిచేసిమాడు చిత్రాల్లోను ఆతని మధురగాయకత్వం “షాహుకార్”, “మల్లీశ్వరి” చిత్రాల్లోనూ అదర్భ శిఖరాలను అందుకున్నాయని చెప్పవచ్చు. దానికి “షాహుకార్” లోని “ఏమనెనే-చిన్నారి ఏమనెనే” — “పలకరాదటే చిలుకా” — అని ఘంటసాల తానుగా యన్. టి. రామారావుకి గొంతు ఎరువిచ్చిపాడిన పాటలూ ఖాటిలోని వావ్యగోష్ఠి, నేపథ్య సంగీతమూ ఇవన్నీ చూస్తే విజయావారి సాంకేతికవైఖ్యం ఘంటసాల సంగీత ఘనతకి ఎంత సహాయపడిందో తెలుస్తుంది.

మొదటిసారి విన్నప్పుడు ఘాటుప్రేమ ఏమిటని అనిపించినా, పాతాళభైరవిలోని “ఎంత ఘాటుప్రేమయో” “కనుగొనగలనో” ఇలాంటి పాటలూ, “పెళ్ళిచేసిమాడు” లో “ఏనుకొండల వాడ,” (సింగళ నాగేంద్రరావుగారివి.) యివి మన హృదయాల్లో నిలిచిపోయేపాటలే. పోల్చి చూడమూడదేమోగాని, మల్లీశ్వరిలోని పాటలు హృదయంలో ఇంతకంటే కాశ్యతపీఠం వేసుకుంటాయేమో అనిపిస్తుంది. దానికి కారణం కవితా సంగీతశిల్పాలు రెండింటిలోనూ సన్నివేశాల్లోను అక్కడ ఉదాత్తత ఎక్కువ కావడమే. మల్లీశ్వరి ఒకచోటా, ఆమె త్రియుడు నాగరాజు మరొక చోటా దూరదేశాల్లో ఉండి మధ్య ఆకాశంలో మేఘమాలద్వారా సందేశాలు మోసే కేయమూ కొండగుహల్లో నాగరాజు భగ్ను హృదయంపై మల్లి రూపాలను ప్రతిరాతిపైనా చెక్కేస్తున్న పుటి మనః పరిస్థితిలో ఘంటసాల పాడిన “జానా... నిజమేనా... రాతిబొమ్మ మిగిలేనా” అంటూ నిరాశాస్పదంగా వికలహాసం చేసినప్పుడు ఎంతటి కఠిమడి రాలిగుండెయినా కరిగిపోయి ఉండాలి. “శోభా” షిక్పర్స్ అను పేరుతో ఘంటసాల ఒక స్వతంత్ర సంస్థ ప్రారంభానికి కారకుడై గానికి మూలాధారములలో ఒకడై ‘పరోపకారం’ అనే చిత్రం విడుదలచేశాడు. దానిలో ఆయన సంగీతం ఎలాఉన్నదో జనశ్రుతికై వేచిఉండాలి.

నవవైనాలో మాతా శిశు చికిత్స, సహాయ సౌఖ్యలు, ప్రసూతి, శిశు, వైద్య శాలలూ పెద్ద పట్టణాలలోనూ పల్లెటట్టులలోనూ ముప్పయివేలకుపై గా నెలకొల్పబడ్డాయి. రెండున్నర లక్షలకుపై గా తల్లులు, కొత్త పోకడలలో ప్రసూతి విషయాలలో శిక్షణ యివ్వబడ్డారు. 1952లో బాధారహితమైన ప్రసూతి పద్ధతులు పదమూడు పెద్ద పట్టణాలలోనూ పంఢొమ్మిది ఇతర రాష్ట్రాలలోనూ అమలులో తేబడ్డాయి. కాలానుగుణంగా యీ పద్ధతి యింకా విస్తరింపబడుతుంది. బిడ్డల శిక్షణలో తరిఫీదునుందిన నర్సులు ఇరువదిఒక్కవేయికి పైగా వున్నారు. ఫ్యాక్టరీలలోనూ, గనులలోనూ, బడులలోనూ, పారిశ్రామిక కేంద్రాలలోనూ అనేక చోట్ల బిడ్డలకి విశ్రాంతి శాలలున్నాయి. ప్రతి సంవత్సరం, అంతర్జాతీయ బాలల దినం సమయంలో ప్రతి పట్టణంలోని పిల్లలకి వైద్యసలహా లివ్వబడతాయి. 1951, 52 సంవత్సరంలో ఎనమిది లక్షలమంది పిల్లలకు పైగా ఇటువంటి వైద్య సలహా లీయబడ్డాయి. బిడ్డల ఆరోగ్యపరిస్థితు లెలావున్నదీ తెలుసుకొందుకు తల్లి తండ్రులకి పద్ధతి బాగా ఉపయోగించింది. — పీపుల్స్ వైనా.

మన మధురగాయకులు

ఎ. పి. కోమలా - "ప్రయాగా"

"సారంగదేవ"

సుమారు పదేళ్ళ నాడు రాజమండ్రిలోని ఆంధ్ర నాగస్వర విద్యాస్ కీర్తిశేఖరు వైడిస్వామి గారు ఆంధ్రదేశంలోని కర్నాటక సంగీతక్రియల సజస్సులకు ఒక నూతన బాలగాయకిని పరిచయ పరిచారు. ఆంధ్రదేశపు అన్ని ప్రధాన కరాల లోనూమంచి సాహసస్థైర్యాలతో మధురకంఠ తో సంగీతక చెప్పేరీలు చేసి కేరళపొందిన ఆ బాలగాయకే ఎ. పి. కోమల - వైడిస్వామి గారికి నాగస్వర విద్యలో గురువూ, దక్షిణాదికి విఠరంలోనో వలసవచ్చిన ఆంధ్రుడూ అయిన కీర్తిశేఖరు పార్థసారథిగారి కొమార్తె కోమల. కొన్నాళ్ళు కండ్రివద్దా, కొన్నాళ్ళు వైడిస్వామివద్దా శుశ్రూష చేసిన కోమల ఏకసుత్ర గ్రామీ కావడంచేత, ఆవిధంగా విన్నది వెంటనే తిరిగి గొంతులో పలికించడం ఆమెకు స్వభావసిద్ధంగా పట్టుపడి పోయిన విద్య అయి, ఆమె సంగీతకళాభివృద్ధికి తోడ్పడి, అతికాలంలోనే ఆఖండమైన విజయాన్ని చేకూర్చింది.

దాదాపు విదారేళ్ళనుంచి కాబోలు ఆమె తియ్యనిగొంతు రేడియోవారు గుత్తెపుచ్చుకని తమ నిత్యకార్యక్రమాలలో తరచుగా వినిపించ సాగారు. శ్రీలక్ష్మీ ప్రోగ్రాముల్లో స్కూలు పిల్లలా, బానపదులూ, కార్యక్రమాలలో, గీతావళి ప్రోగ్రాముల్లో సంగీతనాటకాల్లో, రాత్రి ఆర్కెస్ట్రాతో ఒక్కొక్కరోజున మూడునాలుగేసి సార్లునూడా ఆమెగొంతు ఉపయోగిస్తూండే వారు. ఎన్నిసార్లువిన్నా, ఆమెగొంతు ఏనాడైనా, ఎవరికైనా మొగం మొత్తికంటుండనూ దానికి పిలువేదు. మొదట్లో బొత్తిగా ప్రాథమసంగీతమే పొడుతుండిన ఈ బాలగాయకి, తన రేడియో దినచర్యలో క్రమంగా రకరకాల లలితగీతాలను పాడుతూ శ్రోతలను నానాటికీ కురింప ఆకర్షిస్తూ వచ్చింది. ఈమె లలితగానానికి తెలుగు తమి

ళమా అనే పక్షసాతంలేమండా ఉభయభాషల శ్రోతలూ ఆకర్షితులు అవుతుంటారు. ముందుగా తమిళభాషిని నిర్మాతలు ఈమెగొంతు మాధుర్యం

ఎ. పి. కోమల

ప్రహించి తమవిత్రాల్లో నేపథ్యగానానికి, కొన్ని పాత్రలకంతా లకి ఈమె కంఠాన్ని ఉపయోగించారుగాని, ఆ పాటలవల్ల లలిత సంగీతానికిగాని, కోమలకిగాని న ద్విమర్మక దృష్టిలో ప్రత్యేక ఘనతవచ్చిందనడానికి వీలేదు. ఆమెలోని చిన్నాకలిపితనాన్ని మించిన వెకిలి తనమూ, ప్రాథమసంగీతంలో ఆమెమాపే గాంభీర్యంతో ఏమాత్రమూ తులతూగని పేలవత్వమూ కనిపిస్తాయాపాటట్లు. (ఉదా: లాలూ, లాలూ) కర్నాటకఫణితి వదలని చిత్రగీతాలలోమాత్రం ఆమెగానం అప్పుతాయమానంగా ఉందని చెప్పాలి.

ఈమె రేడియోదినచర్యలో వినిపించేపాటల్లో స్త్రీల ప్రాగ్రాముల చివర హామేను వినిపిస్తూవుండే చుంగళహారతులు, ఆ తరువాత కొన్ని భావగీతులు, ఎంకిపాటలు, నాటికలలోని పాటలూ, అప్పుడప్పుడు కొన్ని అష్టపదులూ, తరంగాలూను. ఈ గేయ ఫణితులన్నీ కూడా తరచు వినిపించే ఆయా రేడియో సంగీతదర్శకుల బాణీలకు చక్కని ప్రతి మూర్తులే. అప్పుడప్పుడు వాద్యగోష్ఠులవారు దయదలచి యెదురువాద్యాలు వాయింపకుండా వుంటే, ఆమె పాటలెంతవిన్నూ తనివితీరదు.

తొలిరోజుల్లో వాక్కు కొంచెం అసంస్కృతంగా, కొద్దిగా దక్షిణాదియాసతో ఉండినా, కవితాశిల్పం కాకలుతీరిన ఆధునిక ఆంధ్రకవుల గేయాలనెన్నిటినో సమర్థులయిన దర్శకుల శిక్షణలో పాడిపాడి రాసురాసు సాహిత్యోచ్చారణ కూడా నిష్కళంకం చేసుకుంది. తనివితీరినానీ, తెలుగుకానీ, ఏ తేలిక హాస్యరచన కానీ, విషాద గంభీరమైన సంగీతనాటకం కానీ, దేనికీ గాన వాగ్ధోరణి, గాన ఘోష, దానికీ పలికే శిక్షణపొందినట్లు కనిపిస్తుంది.

కర్ణాటక ప్రాథమిక సంగీతరీతులను శ్రోతలకు ఆకర్షించే రీతిని ప్రదర్శించి, వాటిపై ఎక్కువ ఆసక్తి కలిగించే ఉద్దేశంతో ఆమధ్య రేడియోవారు కృష్ణలీలా తరంగిణి, త్యాగరాజు నాకాచరితా, ప్రహ్లాద భక్తవిజయం వంటి మధ్యయుగంనాటి సంగీతరూపకాలను (యక్షగానములను) జనరంజక గాయకులు పాత్రధారులుగా ప్రసారంచేశారు. ప్రసిద్ధిపొందిన కర్ణాటక గాయక శ్రేణులతోపాటు కోమల వై నాటకాలలో ప్రధానపాత్రలు వేసి కీర్తనలను అద్భుతంగా, అతిమనోహరంగా పాడింది. కృష్ణలీలా నాటకంలో గోపీ పాత్రా, ప్రహ్లాద నాటకంలో ప్రహ్లాద పాత్రా, నిర్వహించి సంస్కృత శ్లోకాలూ, తెలుగు పద్యాలు ఎంత రమ్యంగానో చదివింది. ఆ పద్ధతి ఆ నాటకాల్లో పాలుగొన్న ఇతర విద్వాంసుల గానచాతుర్యానికి ఏమాత్రమూ తీసిపోకపోవడమే కాకుండా కొన్ని ఘట్టాలలో మిగిలినవారి శక్తి ప్రపత్తుల్ని మించి కూడా ఉండంటే అందులో అతిశయోక్తేమీ లేదు. ఆ తరువాత రాత్రి 9-30కి ఆర్కెస్ట్రాతో వినిపించే గీతావళి కార్యక్రమాలకి బదులు ఒకటి రెండుసార్లు కోమలచేత తెన్నడం వారి

కృతులని దీక్షితుల కీర్తనలని మరొకసారి విని పించారు. ఆ కీర్తనలూ కృతులూ ఒక్కొక్కటి ఒకటిన్నరా, రెండున్నరా నిమిషాలకు మించ కుండా పాడినట్టు జ్ఞాపకం. ఆ ప్రాచీన సంగీత రచయితల ఉద్దేశంతో ఆ కీర్తనలుపాడే కద్దతి అదేఅయి, కోమలవంటి మధుర గాయకులచేత అటువంటి పాటలు పాడిస్తే, మన దేశపు సంగీత కారులలో ఎటువంటి ఉపజ్ఞగలవారు ఎటువంటి స్వతంత్ర రచయితలుండేవారో ఎంతటి జన రంజక పద్ధతిని రచనలు చేసేవారో, వెల్లడిచేసి కర్ణాటక పద్ధతిని, ప్రాథమని, తూర్ణీభావంతో నిరసించే మన సామాన్య సహృదయలోకానికి ఆ సంగీత భాండాారంలోని అమూల్య విషయా లను కరణలామలకంగా అందించినట్లువుతుంది.

ఒకటి రెండు మాసాలుగానో ఇంకా అంతకు పైగానో కోమలపాట వినిపించటంలేదు. ఆమె ఆరోగ్యం సరిగాలేక, విశ్రాంతి తీసుకుంటోం దనీ, ఇప్పుడు పూర్తిగా ఆరోగ్యం సుపాదించు తునీ, సాధ్యమయినంత త్వరలోనే మళ్ళీ శ్రోత లను తన మధురగానంతో ఉర్రూతలూగించ బోతుందనీ విన్నాము.

స్వరూప వేషభాషలలో కళుకులెళుకులను దూరంగా ఉంచి, ఒక్క-సంగీతశాస్త్రజ్ఞానమూ, గానశిల్పమూ వీటి విషయంమాత్రమే పరిశీలిస్తే ఈనాటి ఆంధ్రగాయకీమణులలో కోమల చాలా ముందున్నదనే చెప్పాలి. కాని, ఆశించే మనసు గాని, ఆభ్యసించే ఆమెకుగాని అదే అంతు కారాదు.

* * *

మన మధుర గాయకుల్లో, మ గ వారిలో “ప్రయాగ” కంఠానికున్నంత మధుర్యం మరెవరి కంఠానికి లేదు.

కంఠానికి, గంటానికి కూడా పేరుపడినది “ప్రయాగ” ఒక్కడే-ఆయనే నరసింహశాస్త్రి. కంఠానికి మాత్రం పేరుపడిన ఒక “ప్రయాగ” వారు హాళికధల సంగయ్యగారు. గంటానికి (కలానికి) మాత్రం పేరుపడినాయన కోదండ రామశాస్త్రి. రెండింటికి పేరుపడినాయన నర సింహశాస్త్రి. మధురగాయకుల కోవలో ఇతని కృషినిగురించి దేశంలో సుమారు పదిహేను సంవత్సరాలనుంచి వినబడుతూవుంది. అంతకు

మునుపు చిన్ననాడు మరింత మధురంగా ఉండే ఉండాలి ఈయన కంఠం. దానితో ఈయనా, కవిశేఖరుడు శ్రీశ్రీ, లవకుశ పాత్రలవంటివి ధరించి నాటకాలలో పాల్గొనేవారని వినికిడి. ఆ తర్వాత తెనుగువారి జాతీయ సంగీతభౌంధానం అనదగిన ఆధ్యాత్మిక రామాయణం, తరంగాలు లెక్కలేనన్ని శాశ్వత గీతాలు పాడుతూ నడుచునడుచు హాస్యచతుర సంభాషణలతో విన్నోద వేషాలు ధరించి నటిస్తూ, సాహస్యత సభలలో ఈయన తొలి దిగ్విజయం చేశాడు. అది 1938 ప్రాంతం. కృష్ణకాస్త్రీగారి సంగీత నాటికల్లో ఈయనగొంతు మొదటిసారిగా రేడియోలో వినిపించింది. ఈ రోజుల్లోనే బళ్ళారి రాఘవాచార్యుగారు ఆడి న్నూండిన పితాపురం యువరాజుగారి నాటకాలలో (స్వార్థత్యాగము, ఆ లోకంనుండి ఆహ్వానము) కొన్ని జానపద పాత్రలుధరించి, పడవపాటలూ అట పాడి మెప్పుపొందాడు.

అప్పుడే గ్రామఫోన్ కంపెనీవారికి కొన్ని హాస్యపుపాటలు రికార్డు అయ్యాయి. కంపెనీవారి డిమాండు ననుసరించేకాబోలు ఆ పాటల్లో అల్లి లార్థకమైన శ్లేష పెట్టేవాడీయన. కంపెనీవారిబృష్టిలో రికార్డులు బాగా అమ్ముడు కావడానికి సామాన్య జనానికి అర్థమయే భాష, హాస్యభారణి అయే అల్లిలార్థం స్ఫురించడమూ, వెకిలితనమూ అని ఆ రికార్డులువలన లేలుతుంది. అప్పటికిముందే రికార్డు చేస్తూవచ్చిన ఇతర హాస్యకేయకర్తల ధోరణులు ఇందుకు కారణమై ఉండవచ్చు. వాటితో పోటీగా నెగ్గాలంటే ఇతని పాటల్లోకూడా అవే ధోరణులు ఉండాలనిపించి ఉంటుంది. వాటి వల్ల ఆతనికి సాహిత్యంలోగాని, సంగీతంలోగాని ప్రత్యేక ప్రగతేమీ కలిగిందనుకోడానికి వీలులేదు.

ఆ తర్వాత రేడియోలో కవిగాయక పద విలో చేరాకనే క్రమంగా ఈయన తన సంగీత సాహిత్యా భౌంధారాన్ని అభివృద్ధి చేసు కున్నాడు. స్కూలు పిల్లల ప్రోగ్రాములు, ఆట విడుపు కార్యక్రమాలు, స్త్రీల ప్రోగ్రాములు ముఖ్యంగా గ్రామస్థల ప్రోగ్రాములు, జానపద గీతాలు, ఇతర లలిత సంగీత కార్యక్రమాలు వీటన్ని టిలోను ఎంతో తరచుగా పాల్గొంటూ తన మధురకంఠాన్ని ఆంధ్రదేశపు ఆబాలగోపాలానికి ఇంటింటూ సుపరిచితం చేసుకున్నాడు. జానపద

గీతాలకి బాగా పేరు కెక్కిన విశాఖపట్నం జిల్లాలో పుట్టి పెరగడంచేత, అక్కడి జాతీ యాలూ, నేయఫణితులూ ఇతనికి ఉగ్గుపాలనాటి

ప్ర యా గ

నుండి సొంతమయిపోయాడు. తాను స్వయంగా రచించుకున్న భావగీతాలే పందలకొద్దీ ఉన్నాయని వినికిడి. అసీ, ఇంకా ఇతర ఆధునిక కవుల గేయాలు ఎన్నో పందలసాల్లు వినిపించాడు. బాలగేయరచనలో పంచతంత్రకథలవంటి కథలు పందలకొద్దీ ఇతనికలానికి గొంతుకూ పాటకథలుగా లాంగిపోయి, బడిపిల్లల కార్యక్రమాలని ఆకర్షణీయంగా చేస్తూ వచ్చాయి. ఇతను స్వయంగారచించి గ్రామస్థలప్రోగ్రాముల్లో విని పించిన బుర్రకథలే దాదాపు నూటికిమించి ఉండ వచ్చు. వాటిలోబాగా ప్రసిద్ధమైనవి “స్వతంత్ర భారత్”, “బాపూజీ”, “పట్టాభి”, “నేతాజీ” మొదలైనవి. ఈ ధోరణికి ఆకర్షింపబడి, బాగా జనరంజకత పొందిన బాలరాజు, బాలనాగయ్య, లక్ష్మీమ్మవంటి జానపద చిత్రాలలో కథాప్రక టనకి కొన్ని చిత్రాల్లో ఇతనికి వేషంకూడాచేసి బుర్రకథలు పాడించారు.

బుర్రకథల్లోను జానపదగీతాలలోను ఎంతో రాణించిన ఇతని మధురకంఠం భావగీతముల

గానంలో పొందవలసినంత వేరు పొందలేదు. లేకపోతే ఈ కంఠం ఎందరో కథానాయకులకి ప్లేబాకు పాడి ఉండవలసినంత మెత్తదనమూ తమిళనాటి నంతటినీ పరవశం చేసిన త్యాగరాజు భాగవతార్ గొంతులోలేని మగసిరినీకలిగి తెలుగు పద్యాలను గొంతెత్తి ఆలపిస్తూంటే “చావలేదు ఆంధ్రుల మహోజ్వల చరిత్ర” అని చాటుతూ వుంటుంది. ఈ మెత్తదనాన్ని, మాఘర్యాన్ని సరియైన భావనాశక్తి, శాస్త్రజ్ఞానమూ, నిరంతరాభ్యాసమూ నిత్యనూతనదృష్టి వీటిద్వారా తరిమిన పట్టుకుంటేనే ఈయన గానం నిత్యనూతనమై,

నిరంతరాహ్లాదం కలిగించగలుగుతుంది. జీవితంపైన ఇతని దృక్పథమే హాస్య చమత్కార మధుర భావాలతో ప్రతిఫలిస్తుండేమోకాని, గంభీరమైన తాత్వికదృష్టి, పట్టించుకున్నట్లు తోచదు-అసమానకలనాశక్తితో స్వయంస్పృష్టి చేయగల నిత్య భావుకుడైన గాయక శిఖామణికి అమూల్యార్థ రణం కాదగినంతటి సుమధురకంఠం కలిగిన శాస్త్రీ నిత్య తపస్విగానా, అవంతితదీక్షా, ఉత్తమతరగతి సంగీతరీతుల నిత్యశ్రవణమూ, నిత్యనూతన సృష్టి చాహమూకూడా కలిగిఉంటే, ఇప్పుడైనా మన ఆంధ్రగాయకులందరికీ తలమానికం కాగలడు.

నా వ ర కు నే ను

కా ణ్ డీ

భావార్ణవంబులో నా వరకు నేను

మునక లేసిన యంత 'మునుపు' 'ఇపు'డేను.

మన మిద్దరము కలిసికొనిన సమయాల

ఆటలూ మాటలూ, పాటలూ పనులూ

ఎపుడెపుడు ఏవేవి ఎటుల జరిగినవో?

ఎదలోన ఆటలనే వదిల పరిచాను-

స్మృతిచేత వానినే వెతికించుతాను

వెతికించి మనసులో ఆతికించుతాను.

తలచుకొని తలచుకొని ఉలికిపడుతాను

గుట్టు అగువడనీక నిట్టూర్చుతాను

ముసిముసి నవ్వులను విసురుకుంటాను-

భావార్ణవంబులో నా వరకు నేను

మునక లేసి యెంతో మురిసిపోతాను.

మునుపు వచ్చినయట్టి అనుభవాలెల్ల

అనుకుంటే ఆఝినట్టు లనిపించుతాయి

వీనులకు విందుగా వినుపించుతాయి

భావార్ణవంబులో నావరకు నేను

మునక లేసిన యంత 'మునుపు' 'ఇపు'డేను.

మన మధురగాయకులు

“మల్లిక్కూ” - కమలాదేవీ

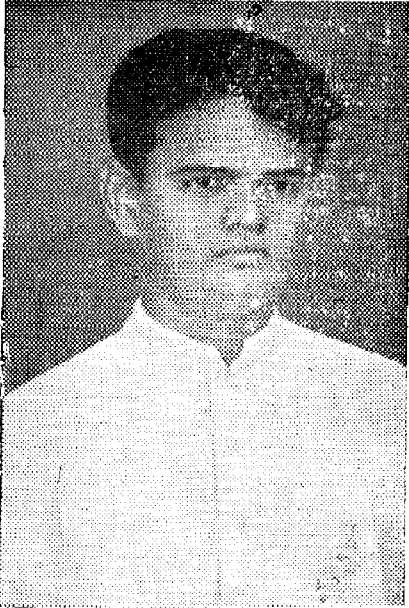
“సారంగదేవ”

ఏవి తల్లీ! ఏవి తల్లీ!
నిరుడుకురిసిన హిమసమూహము
లేవి తల్లీ!

నీయుల సంగీత ధోరణులు, శుక్రాపరీత్యాసో,
సంప్రదాయ ప్రచారపరులవ్వారాసో బాల్యం

త్రీ గేయం వినిపిస్తోంది రేడియోలోనుంచి- మల్లిక్ కంఠాన. కిందటేను తానేవేవో బొమ్మలు కొనుక్కుని కొలువుపెట్టుకున్న పసి పిల్లవాడు ఆ మరుసటేను వచ్చేసరికి ఆ బొమ్మ లొక్కటొకటే విరిగో, చితిగో, కనబడకుండా పోతే, “ఏపమ్మా ఆ బొమ్మేదీ, ఈబొమ్మేదీ, ఆ కాలిదానీడీ, రుద్రమాంటేదీ, ఆ ఉజ్జయిని నేడెక్కడమ్మా ఉంది చూసిందా” అని గారంగా, జాలిగా, వాళ్ళమ్మని కొంగుపట్టుకుని అడుగుతున్నట్టుగా ఉంటుంది- మల్లిక్ పాడిన ఆ పాటలాంటి. దివరికి పోసుపోసు మనకీ గుండెలు ఒక్కో పల్లటిల్లి నిరుడుకురిసిన హిమసమూహం కోసం వెతుక్కునే మన కరులు ఆశ్రు సమూహంతో నిండుతాయి. ఒక్కొక్క పాటలోని రసావేశాన్ని అన్వేషిస్తూ ఒక్కొక్కసారి మల్లిక్ ఆ పాట రచించిన కవికంటేమాడా ఎక్కువ దూరం పోగలుగుతున్నట్టు అనిపిస్తుంది. “ఆ రసావేశమర్థించి యాంధ్రులార” — అని రాయప్రోలు వారు అన్నట్టు ఏ గేయములోని రసావేశము నయినాసరే అందుకోవడానికి హృదయపూర్వకమైన ప్రయత్నమూ, నిత్యసాధనా, కనిపిస్తాయి ఆయన గానంలో.

ప్రసిద్ధ బెంగాలీ గాయకుడూ సంగీతదర్శకుడూ అయిన మహానీయుడితో నామసామ్యమూ, ఒక్కొక్కతూని, కంఠపు బదుగులలో గానమాధురిలో సామ్యమూ, గల ఈ ఆంధ్ర మహారుడి పూర్తిచేరు కందుల మల్లికార్జునరావు. బ్రహ్మశ్రీ హరినాగభూషణంగారు, క్రోవి సత్యనారాయణ గార్లవంటి మహా విద్వాంసులు వెలిసిన మచిలీ పట్నం ఈయన స్వస్థలం. అటువంటి మహా

మల్లిక్

నుండి వెలులలో పడుతువచ్చాయి. ఈనాడు ముప్పుయి, ముస్సయ్యయిదేళ్ళ మధ్యవయస్సుండే తన తరానికి చెందిన సంగీతస్రేణులెందరిలాగానో ఈయనమాడా చిన్నతనంలో నాటకాలలో వేషాలువేసి, పాత్రాభినయంచేసి స్వస్థలంలోని పండితుల మెచ్చుపొందాడు.

ఆ మెచ్చు ఆభినయానికీ, అంతకంటే పవ్యం భావయుక్తంగా రాగంలో విరిచి, పాడిన పద్ధతి కీని. తరంగాలూ, ఆధ్యాత్మ కీర్తనలూ ఈయన ప్రత్యేకంగా చెప్పుకునిఉండాలి. ఇదిమాత్రం తన తోడిగాయకులందరికంటేమాడా కట్టుగానూ, సంప్రదాయసిద్ధంగాను ఉంటాయి. దరిమిలా, ఈయన పాడుతువచ్చిన అన్నమాచార్య సంగీతనముల ఫణితులలోని సంప్రదాయశుద్ధికిమాడా

అవి యెంతో తోడుపడ్డట్లు తెలుస్తుంది. పోతే ఈయన కర్నాటక సంగీతపరిచితి అంతగా కచ్చే నీలు చేయడానికిగాక, ఆ తర్వాత రేడియోలో గాయకుడుగా, సంగీత నిర్వాహకుడుగా పని చేస్తూండేటప్పుడూ, సినిమా సంగీత దర్శకత్వం లోనూ కావలసిన స్వరజ్ఞానాన్ని ఇచ్చి ఆయన కెంతో ఉపకరించింది.

సుమారు పదేళ్ళపాటు వింటున్నాం మల్లిక్ కంఠాన్ని రేడియోలో—నానాటికీ పనులెక్కే కంఠమూ, సూక్ష్మమైన బుద్ధి వీటి సహాయంతో, ఎప్పటికప్పుడు కొత్త పరుగులుపోయే సమకాలికులను తీసిపోని దీక్షతో, విదేశీ ధోరణులలోని కొత్తందవాలను స్వీయసంప్రదాయాలతో జోడించి, రేడియోలో గీతావళి కార్యక్రమములలోను, సంగీత నాటకములలోను కొత్త రకముల గేయఫణితులను సృష్టించాడు. ఏ ఒక రిద్దరినో తప్పించి, ఈనాటి గేయఫణితుల సృష్టికర్తలలో మల్లిక్ కున్నంత అనుభవం కలవారు లేరనడం అతిశయోక్తి కాదేమో.

వయసుకుమించిన గాంభీర్యమూ, ధాటిగల పురుషగాత్రం. కర్ణాటక ప్రాణ గమకాలుగాని, హిందూస్థానీ ఖయాల్ జారులుగాని, మరాఠీ అకారప్రస్తారంగాని, ఈయన కంఠంలో ఆవలీలగా చొర్లిపోతుంటాయి. పాటగాని, పద్యంగాని ప్రారంభించేముందు గాత్రాన్ని శ్రుతిలీనం చేసుకుని, కలిగినచోయే భావ పరిసరాన్ని ముందుగా రాగాలూపనలో దిక్పరిచుకొని కావించడం ఈయన సొమ్ము.

ఈయన సంగీతపరచిన రేడియో సంగీత నాటకాలు ఎన్నో ఉన్నాయి కాని, అన్నిటిలోను తొలి రోజుల్లోదీ, ఏనాటికీ మరపురానిదీ “సోహినీమహీవల్.” ఇది పంజాబ్ దేశపు విహార ప్రణయ గాథ. ‘పూభ’ అనే కలాపేరుగల శ్రీ జనమంచి రామకృష్ణ రచన. “శోకమూర్తి సోహినీ, వివాదమేల రాగినీ” అనే గేయం ఈ నాటకంలోని గేయాలన్నిటిలోనూ మధురారతి మధురమైనది. అయితే, మొన్నా ఈమధ్య, రమణీయమైన భావాలతో, దర్శనీయమైన మాటల పొందికతో నార్లవారు కూర్చిన నూతన గేయములను “మావూరు” అనే పేరుతో రూపకంగా దండగుచ్చి, రేడియోవారు మల్లిక్ మధుర సంగీతంతో శ్రవణయోగ్యంకూడా

చేశారు.

రేడియో స్కూలుపిల్లల ప్రోగ్రాముల్లో విదారేళ్ళకుమైగా ఈయన బృందగానాలను, బానపద గీతాలను, ఆధునిక ఆంధ్రకవుల గేయాలను చాలా సార్లు స్కూలుపిల్లలను ఎదురుగా ఉంచుకొని అప్పుడప్పుడు ఒంటరిగానూ, స్నేహపడం వింటున్నాము. ఈ ప్రోగ్రాములు ఎన్ని స్కూళ్ళలో వింటున్నారో, అసలు వింటున్నారో లేదో దేవుడికే యెరుకగాని, చాలామంది ఇళ్ళల్లో ఉండే పిల్లలు మాత్రం ఆ పాటలు ఎంతో సులభంగా నేర్చుకోవడానికి వీలయింది.

ఈయన అష్టపదుల వయసులో చాలామట్టుకు సంప్రదాయ సిద్ధమైనవికావు. అవి తన సంగీత రచనా వైదుష్యానికి దృష్టాంతాలు. సంప్రదాయ సిద్ధమైన వరుసలు తెలిసిన విద్వాంసులుకూడా, ఈయన పణితుల్లోని భావసంయుతికి అబ్బురపడుతుంటారు. ఈవిధంగా అష్టపదులు, తరంగాలు, అన్నమయ్య సంకీర్తనలు, మాత్రమే కాక కబీర్ దాస్, తులసీదాస్ మొదలయిన హిందీ భక్తకవుల భజనలను గానం చేసేటప్పుడు ఇతనికి కలిగే రసతౌదాత్మ్యం నాగయ్యగారివంటి ఏ ఒకరిద్దరు గాయకులతో మాత్రమే సాధ్యం. వరం-అటవంటి సందర్భాలలో ఇతగాడు అప్పుట్టి, తప్పిట్టి ఉన్న భక్తుడేమో అనికూడా అనిపించక మానదు. ఈగానసంపదతో తానున్న చోట కూర్చుండి ఊరుకోక అప్పుడప్పుడు చేత సంచారం చేసి కచ్చేరీలలో గంటలకొద్దీ కాలక్షేపంచేసి, వందలకొద్దీ ప్రేక్షకులను సంతృప్తి పరచిన ఘట్టాలున్నాయి.

ఇటువంటి మధురగాయకుని కంఠంగాని, సంగీతరచనా వైదుష్యంగాని ఫిలింపరిశ్రమకు తగినంతగా సహాయపడనట్టులేదు. కొన్ని చిత్రాలకు వేటినో మల్లిక్ సంగీతదర్శకుడని ప్రకటనలలో కనబడుతూ వచ్చిందికాని, నాటికింకా ప్రదర్శన యోగ్యత కలగలేదు. ఏవో కొన్ని చిత్రాలలో ఈయన ప్లేబాక్ పాడినట్లుకూడా వింటాము. భారతదేశమంతా విఖ్యాతిపొందిన జైమినీనారి చంద్రలేఖలో కథానాయకుడైన యం.కే. రాధాకి ఈయనగాత్రం ఎరువిచ్చాడు. కాని అపాటలు రికార్డులలోకి రాకపోవడంచేత అంత ప్రచారం లోకి రాలేదు. మిగిలిన చిత్రాల్లో పాడేడుకాని,

అవి తనయోగ్యతకు తగిన ఆచకాశాలుకావు. తగిన ఆవకాశములువచ్చిన ఒకటి రెండూ పొంద వలసిన ప్రచారం పొందకపోవడంచేత జ్వరంజ కథకి పేరువడలేదు.

ఇప్పుడు సేతుూర్ జూనియర్ లీయిస్టును ఒక చిత్రానికి సంగీతం యిస్తున్నాడట. ఇవి త్వరలో బయటపడి ఇతని మధురగానాన్ని దేశంలో మరింత వ్యాప్తికలిగే అవకాశంకోసం ఎదురు చూడాలి. ఆకాశవాణిలో నిరంతర పరి శ్రమా, నిత్యజీవితంలో నిరంతర తపస్సు ఉన్న న్నాళ్ళు మల్లిక్ మధురగానానికి జనరంజకత తేని కొరతలేదు.

* * *

సుమారు పది పదికొండేళ్ళనాడు రోహిణి సిక్సర్లవారు "అమృతహస్తం" అని ఒక చిత్రం తియ్యబోయారు. దానికథ ప్రసిద్ధరంగ ప్థల నాటకమైన జయంతజయపాలము కథే. అందులో ప్రధానపాత్రగా నటించడానికి ఒక చురుకైన అమ్మాయిని తయారుచేశారు హెచ్. ఎమ్. రెడ్డిగారు. ఆమె ఆరోజుల్లోను, ఆ తర్వాత నేటివారికీ ఆంధ్రమహాసభవారిడించే అనేక రిక్త్రు నాటకాల్లో తరచు పాల్గొని పేరెన్నిక పొందిన తారయై ఈనాడు ఆంధ్రమహాసభ నాటక శాఖకి కార్యదర్శినిగా కూడా పనిచేస్తోంది. ఆమెయే (గోవిందమ్మ, టి. జి. కమలాదేవి, లేక) కమలా చంద్రబాబు.

సంద్రనై ఎదుటిప్పుడయాన్ని చూసుకుపోయే దృక్పూలూ, పాదరసపు చుక్కకుండే చలాకీ, మెరపుతీగలాగ దీప్తమైన వంపులతో విస్తరించుకు పోయే కంఠమూ, తాను నిర్వహించే పాత్రలో తాదాత్మ్యమైపోయే పట్టుదలూ, నిర్ణయంతో కూడిన నిటనాచాకచక్యమూ, ముందురంగస్థలం వైనా, ఆ తర్వాత రేడియోలోనూ కమలాదేవికి నటిమణిగా ఆసమానమైన స్థాయిని తెచ్చి ాయ్యాయి.

రేడియోనాటకాలలో ఈమెకు పేరుతెచ్చి పెట్టినవి పకననాటికలా, సంగీతనాటికలా అనే విషయం తేల్చడం చాలా కష్టసాధ్యం. ఎందు కంటే రెండింటిలోనూకూడా ఇంచుమించు సమానసామర్థ్యం ప్రదర్శిస్తూ వచ్చిందనేచెప్పాలి.

కాని, మొత్తంమీద వచనాని గొకవాసివెచ్చు. ఎందుకంటే దాని ప్రాతిపదిక ఆమెకురంగస్థలాను భవంలానే కొంత పడింది. రంగస్థలానుభవంలో

టి. జి. కమలాదేవి

అతురించిన పద్యగానకర్ణికి రేడియో సంగీత దర్శకుల ప్రత్యేకపద్ధతులు పెరుగులు దిద్దాయి. రేడియోలో ఐందలకొద్దీ నాటికల్లో పాల్గొన్నది. వీరేశలింగం గారి శాకుంతలంలో శకుంతలపాత్రా, కృష్ణశాస్త్రిగారి శర్మిష్ఠా విక్రనారాయణులలో శర్మిష్ఠ, దేవయానిపాత్రనూ, బేహులూ, లహమా దేవి (రజని) నాటికల్లో బేహులపాత్రా, లహమా దేవిపాత్రా, "బుచ్చిబాబు" గారి "అత్మీకంచనా", గోపీచంద్ గారి "మాంచాలా", "పశ్చిమపాహిణి" నాటికల్లో నాయికాపాత్రలనూ ఎంతో సమర్థ తతో నిర్వహించింది. వీటిలో బేహులూ, లహమాదేవి నాటకాలలో ఆమెనటినా, గానమూ, గంగాయమునా సంగమంగా మేళవించాయి. మొన్నా ఈ మధ్య, "హీర్ రంఝూ" అనే ఒక వంజాబ్ దేశపు విషాదగాధను రేడియోవారు నాటకీకరించి హీర్ పాత్ర ధరించిన ఈమెచేత రంజుమూడు రసవంతమైన గేయాలు పాడించారుట.

అనేక నాటకాలలోని గేయాలను, అనేక ఆధునిక కవులగేయాలను తరచుగా రేడియో సంగీతదర్శకులవద్ద వేర్వేరుకొంటూ గీతావళికార్లు

క్రమాలలో కూడా ఎన్నో సార్లు తన గానమాధుర్యాన్ని వెదకబెట్టింది. అన్ని గేయాల్లోకీ హృదయాన్ని ఎదలక వెంటాడేవి రెండే రెండు— “నాశ్చందయంబున” అనేదోకటి, “భ్రమరా, ఓ భ్రమరా” అనేదోకటి. ఇవి రెండూకూడా రచన “శుభ”. విజయవాడ నేడియో ప్రారంభించినపుడు వేసిన ఒక చారిత్రక నాటకంలోని పాట “భన్యజన్మమనదే” అని ఒక సాట ఈమె గీతావళి కార్యక్రమాలలో ఆమధ్య తరచుగా వినబడింది.

ఈమె సినీమాలలో కూడా పాల్గొంటూ వచ్చింది కాని, రంగస్థలానికీ, రేడియోకూ ఉపయోగపడినంతగా రాణించలేదు. అన్నింటిలోనూ మనస్సుకు హత్తుకుపోయేటంతగా నవ్వినపాత్ర గుణసుందరిలో ఈశ్వరీ, మల్లీశ్వరిలో జలజా. ఆమె తుమ్మెదపాటపాడినది ఆకర్షణీయమైన సన్నివేశం. ఆమెచేత ఆ చిత్రంలో ఇంకా పాడించి ఉండొచ్చేమో! గ్రామోఫోను రికార్డులుగా వచ్చిన

పాటల్లో “మాయలోకం” “ఖీలోజి” అనే చిత్ర గీతాలు అంతగా శిల్పసంత్పత్తినియ్యక చవకగా ఉంటాయి. తొలిరోజుల్లో ఈమె రికార్డు చేసిన (ఫిల్మ్ కెండ్రిని) గీతాల్లో — “ఎటదాగిలివో” అనే రాధామాధవ సంవాదగీతి “కన్నులకింపే వెన్నెలరేయి” అనే సంవాదగీతి ఏ. ఎస్. గిరితో కలిసి పాడిన రెండుగీతులూ చాలా జనరంజకత పొందాయి.

సుణసుందరి చిత్రంలో “ఈవనిలో కోయిల్లనై” ఇటువంటి రక్తిగల రచన తెలుగుచిత్రాల్లోనే కాదు, చిత్రాల్లోకిరాని బయటి రచనల్లోకూడా లేదు. దానిలో పాడేగాత్రం తిరిగేవంపులలో ప్రత్యేకత, నేపథ్యజంత్ర సంగీతంలో ప్రత్యేకతే. పాట మొదలు పెట్టడంతోనే మరో లోకంలోకి లాక్కుపోతుంది. అది కె. వి. రెడ్డి గారి సుణసుందరిలోని మాయా ప్రపంచపు పాతాళ గృహోవరణస్పృష్టికి తగ్గట్లుగా ఓగిరాలా మున్నగు వారు కొన్ని పాఠశిక సంగీత ఫణితులు ఒరవడిగా తయారు చేసిన అపరస్పృష్టి. కమలాదేవికి ఆ పాట చాలా మంచి పేరు తెచ్చింది, సుణసుందరిలో ఇదే కాక ఈమె చెంచెతవేషంలో పాడిన మనిరెండు పాటల్నూ నృత్యమూ ఎంతో మనోహర ఉంటాయి.

ఆ తర్వాత వచ్చిన రికార్డులలో ‘నవోదయం, ఆహా తెలుగులకు మహోదయం’ అనే పాటా, (తోలేటిది) ‘అచో తెలుగువాడా’ అనే పాటా (శ్రీశ్రీది) బాతీయతా వాసన కలవి. అందుచేత ప్రజలకు ఈ పాటలు చాలా నచ్చిపట్టు కనబడుతుంది. వీటిలో మొదటిదాంట్లో నాయకుల జాబితా అంత సరసంగా ఉండదు. రెండవదానిలో ఫండస్సులో ఒక హిందీమెట్టు సాన్నిహిత్యం ఉన్నా నడక ఎంతో గంభీరంగా సాగుతుంది. ఆమె పాడడం కూడా బాగానే ఉంది.

బాగానే ఉందనడానికి కారణంలేక పోవోరు. ఆమె గానం రాసురాసు ఈమధ్య వింటున్నప్పుడు అప్పుడప్పుడు గొంతులో ఒక వెలితి స్ఫురించి ఈమెకు సాధనా, దీక్ష, కొరవడుతున్నాయేమో అని భయం వేస్తుంది. ఆ కొరత లేనప్పుడుమాత్రమే మధుర గాయక ప్రపంచంలో ఆమె పురోగతికి నిర్భయమూ, నిరాటంకమూ.

Enquiries to :
RECHLABS,
 30, Alamelumangapuram,
 MYLAPORE : : MADRAS-4
 OR
 550, 8th Main Road,
 MALLESWARAM : : BANGALORE-3

మన మధురగాయకులు

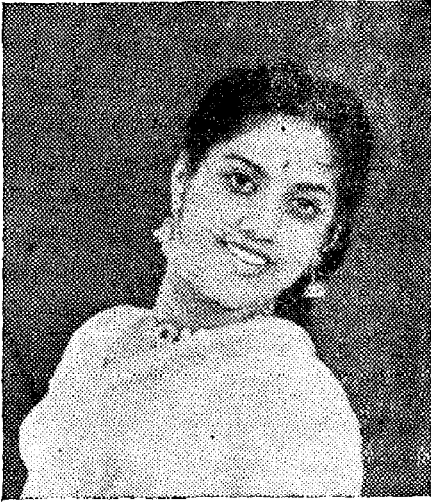
వరలక్ష్మి - సరళా - రామారావు

“సారంగదేవ”

“నవవసంత వలపు పూలు...”

ఈ పల్లవితో ఒకనూతన గేయం ఒకటి విన్నాం యేడాదీ ఈమధ్య గ్రామఫోను రిలీజుల్లో. కొత్త ఆమని వలపు పూలవైనా ఉండాలి, లేదా నవవసంత ప్రణయసుమాలు అనైనా ఉండాలి- ఏదీ కాకుండా ఈ మిశ్ర సమాసం ఏకవి వ్రాశాడో కాని; ఈ గేయం పాడిన కంఠం మాత్రం మన మధురగాయకీమణులందరిలోకి మకుటాయమాన మనదగిన స్త్రీ గాత్రం. కర్నాటక ప్రాధాన ఫణితులుగాని, హిందూస్థానీ బాణిలోని తిరుగుడు బిరకాలుగాని, లలిత సంగీతములోని మధుర ధోరణులుగాని, అశ్రమంగా అతి సహజంగా వొల్లిపోయే ఆ కంఠం యస్. వరలక్ష్మిది. ఈమె తలిదండ్రుల స్వస్థలం తూర్పు గోదావరి జిల్లా-అయినా, ఈమె సినతల్లి వద్ద పెరగడంచేత బాల్యం, దక్షిణదేశంలో గడిచిందనీ, ఆరోజుల్లో కర్నాటక సంగీతం బాగా చెప్పబునీ, కర్నాటక సంగీత సంప్రదాయాలు బహు విశుభ్రంగా వినీ, సహజ మధురమైన కంఠస్వరాన్ని సుస్థిరం చేసుకుందనీ వింటాము. అయితే ఆ శిక్షణ తాను స్వయంగా సంగీతకచ్చేరీలు చేసేటంతవరకూ రాసీక, సినీమూలలోను, రేడియోలలోను లభించి సంగీతఫణితులు పాడగలగడంతో ఆగిపోయింది. లేకపోతే తెలుగునాటికి ఈమెయే మొదటితరగతి గాయకురాలై ఉండేది. అయితే సహజమధురమూ, సుస్థిరమూఅయిన తన మృదులకంఠంలో లలితసంగీతప్రపంచంలో తనకు సువిశాలమైనకీర్తిని సాధించుకోగలిగింది. తాను చదువుకోనే బాల్యపురోజులలోనే ముస్లిం నలుగురు బాల తారలతో తయారైన బాలయోగిని చిత్రంలో నటించింది. ఆ తర్వాత భూకైలాస్ చిత్రంలో కూడాను. కాని పాడిన పాటలేమీ స్మృతి వీధిలో నిలిచినవలేవు. 1940, 41 ప్రాంతంలో రేడియోవారి సంగీతపాటకాల్లో బృందగీతుల్లోను అప్పడవప్పడు చిన్న గారభకీపాత్రలలోనూ, ఈమె

కంఠం వినిపిస్తుండేది. వాటిలో కృష్ణశాస్త్రిగారి విద్యాపతినాటికలో అనూకాధ పాత్ర ధరించి “ఆనాథం ఆభినయిక, ఆత్మేశ్వరుడెవరో” —

యస్. వరలక్ష్మి

ఇత్యాదిగా రెండుమూడు గేయాలు చాలా హాయిగా పాడినట్లు జ్ఞాపకం. తర్వాత రెండు మూడేళ్లు వినబడక, ఆ ఏడాది 1943, 44 ప్రాంతంలో రేడియోసంగీతనాటికల్లోను, గీతావళి కార్యకమాల్లోను వినిపిస్తుండేది. రాజేశ్వర రావుగారి సంగీతంతో బసవరాజు ఆప్పారావు గారి సంస్కృతి కార్యక్రమంలో ఒకసారిపాడింది. వాటిలోని ఒక అమృతకళాఖండం- ‘అందమే లేదా’. అది ఆ తర్వాత వరలక్ష్మి, రాజేశ్వర్రావులు పాడిరికాని బిచ్చన గేయంకూడాను. ఒకే స్థాయిలో ఒకరు ఒక స్వరమూర్ఖులలో పాడుతూంటే అనే సాహిత్యాన్ని రెండవవారు అనే స్వరాలుకాక, వాటికి సంబంధమైన వేరుస్వరాల మూర్ఖులలో పాడిగిన మట్టులో ఒకేసారి మేళవించి, పాడి రక్తికలిగించే పాశ్చాత్యస్వరమేళన పద్ధతిలో ఆ గేయవణితి గాజేతంగాను వినిపి

చాడు. (హాస్యనీ) అటువంటి ఫణితి మళ్ళీ రాలేదు. కాని ఆవిధమైన గానంలో పాల్గొనడానికి మంచి ధారణ, స్థైర్యము, సునిశితమనస్సు కావాలి. వరలక్ష్మి కివన్నీ కరతలామలకములే. ఆపశుతి, వెలితీలేక, నిర్భరమైన చెక్కుచెదరని ఆమె కంఠ స్వరాన్ని—గడ్డకట్టిన పాలజున్నతో పోలిస్తే పాలజున్నలోని స్వచ్ఛతా, తారళ్యం, లావణ్యం, మాధుర్యం, కమ్మదనం, మియపు గాటూ, జున్ను లోని సాంద్రతా అన్ని లక్షణాలూ కనిపిస్తాయి.

ఆ రోజుల్లోనే వరలక్ష్మి పల్నాటియుద్ధంలో మాంచాలగాను, బాలరాజు చిత్రంలో కథా నాయికగాను నటించి క్రమంగా నటన గానాల్లో ఒకదానికంటే ఒకదానిలో వికాసం చూపించి, సాంస్కృతికమైన మయిన మన్నన పొందింది. రామ బ్రహ్మాండంగారి పల్నాటియుద్ధంలో సముద్రాల వారు తయారుచేసి, గాలిపించెలవారు సంగీతపర చిన ద్వీపద—మాంచాల బాలచంద్రుని యుద్ధానికి పురికొల్పి పంపించేటప్పుడు చదివే ద్వీపద— దీనిని తెలుగు పద్యగాన ఫణితులలో జనరంజక మైనవాటికల్లా ఒకవడిగా తీసుకోవచ్చు. ఆ చిత్రంలో “చందమామా! ఓ చందమామా” మాంచాల చంద్రోపాలంభన గీతంగాని మరి యే గీతమైనా వరలక్ష్మి పాడుతుంటే మెచ్చుకున్నా మంటే దానికి ఆమె గొంతు పలుకుబడిలోని ప్రాణతనమే కారణం అనిపిస్తుంది.

ఆ తర్వాతే వచ్చింది బాలరాజు. ఆబాల గోపాలాన్నీ ‘కదిసి, కుదిసి, ఝాడించి, ఆరేసిన జనరంజక సంగీతం కల చిత్రాల్లో ఆనాడు బాల రాజు రికార్డు ప్రేక్షకచేసిందట. అన్ని థియేటర్లలో ఆన్నేసినెలలు ఒకే థియేటరులో ఆన్నేసినెలలు మరేచిత్రమూ ఆడలేదనీ, ఆ చిత్రాన్ని చూసి నంతమంది ప్రేక్షకులు మరేచిత్రాన్నీ చూడలే దనీ చెప్పుకున్నారు. దీనికంతకీ మొదటికారణం సంగీతం—అందులో వరలక్ష్మి పాడిన సంగీతం. ఒక్కొక్కపాటూ ఒక్కొక్క మచ్చుతునకే. ఓ బాలరాజా, జాలిలేదా, అనే మకుటంతో రెండురకాల పాటలూ ఇవి మట్లు—వీ మార్జ హానో, పాడిన హిందీపాటలకి అనుకరణములే కానీండి. “తేరీ చూడుము హాయి... రేపునీకు గానోయీ”—ఇదొక పంజాబీ డోలక్ వరస.

ఈ ఉత్తరాదివరసలెంత జనరంజకములయాయో, అంతకంటే జనరంజక మనిపించుకున్న పాట “పతి రూపము నీయరయా” అనేది-కర్నాటక ప్రాథ ఫణితిలో రాగమాలికా కీర్తన. కవితా శిల్పం అన్ని కేయాల్లోనూ కూడా సామాన్యం కాని, పాడిన కేయం కర్నాటక ప్రాథ రాగమాలికై నా కూడా పాడే కంఠం వరలక్ష్మి కంఠంలాగ పరి పూర్ణ మధురమైనదై తే చిత్రం కథా, నిర్వహణా జయప్రదమయినదై తే సంగీతం యే బాణీ దై నా యెంత ప్రాణమయినదై నా జనరంజకమై తీరుతుందని ఋజువయింది. ఈ సంగీతం నిర్వహించినవారు కీ|| శే|| సుబ్బరామన్, ఘంటసాల సహాయదర్శకత్వము, సముద్రాలవారి సాహిత్యము, పర్యవేక్షణా.

దీనితర్వాత వరలక్ష్మితార క్రమంగా తెలుగు ఫిలిం గగనంలో సన్నగిల్లి తమిళ చిత్ర గగనంలో మహాలింగం అనే మార్తాండుడికి పక్కని ఉప గ్రహమాత్రమయింది. తమిళ గాయకీమణుల నెంద రినో తలదన్నే పాటలనూ విరుత్తాలనూ ఒక్కతె గానూ, మహాలింగంతో కలిసేకూడా పాడింది. కాని ఈమె పాల్గొన్న సోదామిని ఎన్నిరా కొద్దిపాటి తెలుగుచిత్రాలుకూడా రాణించలేదు. విదేశీ ఈ మధ్యన. సోదామినిలో ఒకటిరెండు పాటలున్నా ఆమె తొలినాటి చురుకుపాలు వాటిలోకి రాలేదు. కథకూ ఔచిత్యానికి సంబంధము ఉందా అనిపించే కేయాలేవో, వయారి భామలో లేకపోలేదు.

సమర్థులూ అదృష్టవంతులూ ఐన ప్రాధుర్య సర్థూ, దర్శకులూ తీసే చిత్రాల్లో మాత్రమే పాల్గొని, తన దైవదత్తమైన గాత్రాన్నీ విద్యనూ సర్వినియోగపరుచుకుని మళ్ళీత్వరలోనే వరలక్ష్మి తెలుగు సంగీతాకాశంలో ఉన్నత స్థాయి నందుగాక.

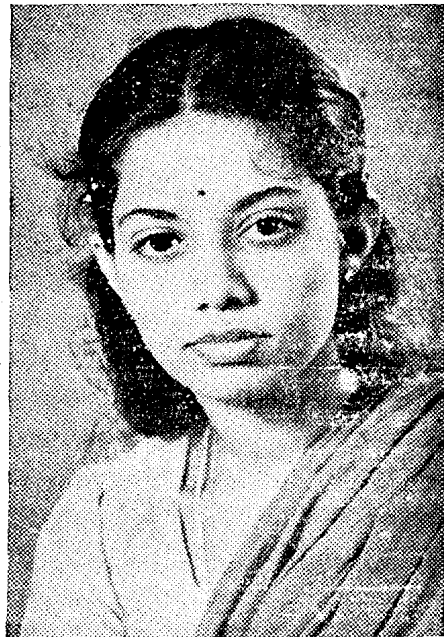
* * *

“తీయని వెన్నెలరేయి.....
.....నటనమే బ్రదుకోయి.”

బాలరాజు చిత్రంలో నాయిక వరలక్ష్మికాగా, ప్రతి నాయిక (అంజలి) పాడిన పాటే-ఈ తీయని వెన్నెలరేయి అనేది. ఈ పాట పాడడానికి తన కంఠం ఎరువిచ్చి ఫిలిం రంగంలోని

మధురగాయకీ మణులలో తనపేరు నమోదు చేసుకున్న విద్యావంతురాలు వక్కలంక సరళ B.A. రేయి, హాయి అని అంత్యనియమాలలో కెల్పం సాధిద్దామని ప్రశుత్నం కనిపిస్తుందికాని, ధోరణి సహజంకాదు-పాట మాత్రం పంజాబీ డోలక్ సంప్రదాయానికి చెందింది. ఇది తెలుగులోకి గావడం ఇదే మొదలు. నుబ్బరామన్ సంగీతం. ఘంటసాల సహకారం. ఆ తర్వాత తన కంఠం ఎర్రఎచ్చిన శోభనాచలావారి "కీలుగుర్రం" చిత్రంలో ఈమె నాయికా పాత్రకే పాడిన పాటలు 'అహో-ఒహో-ఎంతోనందంబాయెగదా' అనేదీ, 'కాదునుమా కలకాదునుమా' అనేదీ మరి సర్వజననమ్మోదం పొందాయి. దీనికి కారణం చిత్రంలోని సన్నివేశమూ, సంగీతంలోని సులభ పద్ధతీ, పాడిన కంఠంలోని మాధుర్యమూను. గేయ రచనలోని కెల్పం అంతనిట్టయినది కాదు. దీని సంగీత నిర్వహణ ఘంటసాలది. ఈ చిత్రం తోపే సంగీతదర్శకుడుగా ఘంటసాలూ, గాయకురాలుగా సరళా వైకే వచ్చారు. చిత్రాల్లో పాడిన పాటలకు తెచ్చుకోవడమే వైకే రావడమైతే కీలు

క్రమంగా ఒక దానికంటె మరొకదానిలోను ఈమె నటించిన పాత్రలు ఒక్కొక్కటి ఉదాత్త రసావేశమునూ, కట్టుకడపటిది సుమారు ఉన్నాడ

వి. సరళ

రమే ప్రథమ పర్యయం కావచ్చేమోగాని, గాయకురాలుగా సరళ అంతకుముందే ఇన్నటికి సుమారు తొమ్మిదేళ్లకుముందునుంచి రేడియోలో మోగుతూనే వుంది. స్టీన్ మేరీస్ లో ఇంటర్, బి. ఏ. చదువుతుండే రోజుల్లోనే, 'రజని' రచించిన రేడియో సంగీత నాటిక 'మధురాసగరి' లోని ఘట్టం ఒకటి కాలేజీలో సహాధ్యాయినులతో కలిసి నటించింది. ఆ తర్వాత రేడియో సంగీత నాటకాల్లోను, గీతావళి కార్యక్రమాల్లోనూ ఆమె తరుచుగా పాల్గొంటూ ఉండేది.

మును నిరూపించే పాత్రలు. అన్నిటిని సమర్థతతో నిర్వహిస్తూ ఆయా పాత్రలకు వచితమైన భావావేశాలతో ఆ పాటలను గానం చేస్తూన వచ్చింది. 'ఒహో ముసాఫీర్' 'సాగడోయీ ఈయాత్రా' అనే కృష్ణశాస్త్రిగారి ఒమార్ ఖైయాం గేయాలను తరచు ఆ మధ్య గీతావళిలోకూడా పాడుతూ వచ్చింది. "స్మరగళ ఖండనం" అనే అప్పపది చరణం చెవులలో మారుమోగుతూ హీరాదాసి ప్రణయమూ, వైఫల్యమూ, భగ్నుహృదయమూ తోటి వికటహాసమూ అన్నిటిలోను ఆమె నిర్వహణలో బంకిమ్ సృష్టించిన పాత్ర కన్నులకు కట్టినట్టు కనిపిస్తుంది.

ఈమె పాల్గొన్న రేడియో నాటికల్లో చాలా పాతది 'శుభ' రచించిన 'సోహినీ మహిషల్' దీని సంగీతం మల్లిక్ నిర్వహణ. ౬ దులో సోహినీ పాత్రే సరళ నిర్వహించింది. ఆ తర్వాత దుక్కిణీనాథశాస్త్రిగారు రచించిన పాపపాత్ర అనే నాటకంలో సంగీత శత్రువైన మొగల్ పాదుషా ఔరంగజేబును ప్రణయ పరీక్షల్లో పడవేసిన నాయికీపాత్రా, కృష్ణశాస్త్రి గారి అతిథిశాల నాటకంలో ఓమర్ ఖైయాం నెచ్చిలిపాత్రా, గోరాశాస్త్రిగారి విషవృక్షం నాటకంలో హీరాదాసి పాత్రా వీటన్నిటిలోను

నిరంతరమూ కల్పనా ప్రపంచంలో తేలిపోతున్నట్టు ఎప్పుడూ ఏవో సంగీత స్వరాలతోనే ఆలోచిస్తున్నట్టు కనిపిస్తుంది. ప్రసిద్ధరచయిత చలంగారి తమ్ములికుమార్తె అయిన ఈమె ఆయన గారి భావావేశపు పరుగుల్ని రసావేశపులోతుల్ని కొంపకకకూ పడ నాటకంలో పాటలకు చే

తోస్తుంది. స్త్రీ సహజమైన సన్ననిమెరుపు తీవ్ర వరిటి మోతకుతోడుగా కొంచెం పొరుషపు ప్రోఫ తనంతో కూడిన ఒడుగు చేరిన పలుకుబడి ఆమె కంఠస్వరానిది. ఇందులోని మొదటి గుణమే ఒక వాసి మెచ్చుగా ఉండడంచేత నానాటికీ ఈమె కంఠం వివాలనే కోరిక క్షీణించదు. కానీ, రెండోది ఎక్కువైతే ఊషణంపటి హిందీ నాయికురాళ్ళవలె చౌకబారుతనం వస్తుంది. సరళ గొంతులో ఆ చౌకబారుతనం లేదు - సంగీతం మూడవపాదగా బి.వి. ప్లానెయిండువల్ల, స్వతహాగా విన్నదాన్ని వెంటనే తిరిగి వచ్చుచేపే ఏకసంతాగ్రాహిత్యానికి చక్కని శుద్ధమైన స్వర జ్ఞానం తోడయింది. దానికితోడు రేడియో లోను, సినిమాలలో అప్పుడప్పుడూ పాడుతుండ దువల్ల సంపాదించిన అనుభవం ఆమెకి జెమి నీలో సంగీత సహాయ దర్శకత్వపదవిని సుపా దించి పెట్టింది. ఒక్క సూర్యకుమారిని తప్పిస్తే తెలుగు ఆడపిల్లలలో సంగీత సహాయ దర్శకత్వం దాకా వచ్చినవారు లేరు. ఊషణంపటి గాయకి మణులకుకూడా. దర్శకుడు వరస నిర్ణయించిన పాటలను నేర్పడం, ఆర్కెస్ట్రాను నిర్వహించ డులో దర్శకుడికి తోడ్పడ్డమూ సహాయ దర్శకుల ముఖ్యవిధులు. హిందీ సంసారంలోనూ, ఇంకా కొన్ని ఇతర చిత్రాల్లోను సరళకంఠం కొన్ని పాటల్లో వినిపిస్తూంది కానీ, ఆమె గానానికి పేరు తీసుకువచ్చేటంతటి ప్రచారం తగుమాత్రంగా వైవా లేకపోవడాన్నో ఏమో, వాటికి అంతగా వ్యాప్తిరాలేదు.

మొన్న యీ మధ్యనే రేడియో నాటక సంగీతం అనే పేరుతో రేడియోవారు పదిహేను నిమిషాలపాటు సరళ పాడిన యెలక్ట్రికల్ రికార్డులు వేశారు. అందులో విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారి రామాయణంలోని మాయలేడి, ఘట్టం అంతా ఆద్యుతమైన వివిధచ్ఛందస్సులలో వర్ణించిన ఏడెనిమిది గేయాలు లేడి పరుగులనూ, రాముడు తరుముటలూ, దేవతల పసులూ, రాక్షసుల మాయలూ ఇత్యాది భావములతో కూడుకొన్న గేయాలు సరళచేత చక్కగా పాడించారు. ఇందులో ప్రత్యేకవిశేషం ఏమోలే. ఈ గేయాల పేరునలన్నీకూడా మంచి రక్తినిచ్చే శత్రుకుటక గానానికి సుదీ ఎటువంటి చక్కని రక్తికంఠాల

ద్వారా ఆధునిక ప్రాచీనమహాకవుల గేయాలను మన సంప్రదాయంలోని సంగీత ఫణితుల్లో బొవి త్యంపాటిస్తూ వినిపిస్తే మన సంప్రదాయాలకు వ్యాప్తి ఎంత త్వరగా ఎంత సులభంగా కలిగించ వచ్చునోకదా అనిపించింది.

సంప్రదాయాలకు ప్రాచుర్యం ఇచ్చే గేయ ఫణితుల్ని కానీ, భారతదేశపు ఏకత్వాన్ని సాధించిన హిందీ గేయఫణితుల్ని కానీ అవలీలగా పాడి ప్రజారంజకత పొందాల ఈమె నిరంతరం ప్రయత్నించడం, తన గానానికి ఇంకా విస్తృతీ, వైవిధ్యమూ సంపాదించుకుని మమరగాయకుల్లో తన పేరు సుస్థిరం చేసుకుటుందని ఆశిద్దాము.

* * *

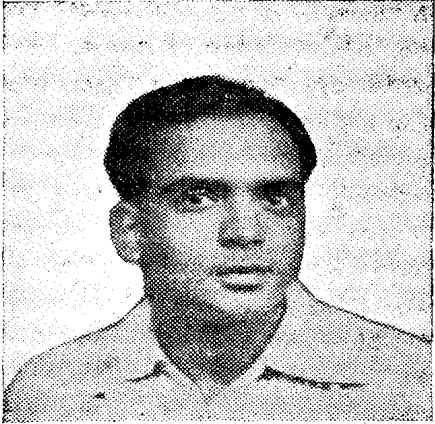
చిత్రసీమకు ఎప్పటికప్పుడు కొత్తముఖాలను, కొత్త గొంతులను పరిచయపరుస్తూండే వాహినీ వారు దేవతలొకాబోలు ఒక నేపథ్యగీతం పాడించారు రామారావుచేత- యం. సీతారామారావునే ఆనాటి ప్రసిద్ధి. తర్వాత సి. హెచ్. నారాయణ రావు ధరించే నాయకసాత్రల పాటలకు తన గొంతు ఎరువిస్తూ యమ్. యస్. రామాల పేరుపడ్డాడు. తనానీల్లార్ చిత్రంలో హీ నారాయణరావు పాటలకు గొంతు ఎరువియ్యడం చేతనే కాకుండా, ఆ చిత్రంలో నేపథ్యగీతంగా పాడిన (నందూరి సుబ్బారావుగారి) యెంకిపాట "ఈ రేయి నన్నొల్లనేరవా రాజా - యెన్నెలల సొగసంత యేటిపాలేనటర," ఈ పాటతో రామారావు గానానికి సర్వజితనమైన ఆదరం లభించింది. అది గ్రామోఫోన్ రికార్డులో కూడా వచ్చింది. ఆ పాటవిన్న కొందరు సంగీత క్రియలు రామారావు గొంతులో యెంకిపాటలకి ర్గుగురంగుల వన్నెలు విరుస్తాయి భావాల్లో అన్నారు. అంత పొగడ్డపొందిన తర్వాత ఆ పాటలోని రామారావు గానాన్ని గురించి ఏ విమర్శ చెయ్యని కి పూనుకున్నా సరసంగా కనబడలేకపోయింది. ప్రతిలో సుస్థిత్వమూ, స్థాయిలో అసాంకర్యమూ పాటించినంతవరకూ ఆతని పాటను ఎవ్వరూ వేరెట్టి విమర్శించలేరు.

పురుషసహజమైన గంభీరనాదం, కొంత నాసా మారుర్యాన్ని పూతపూసుకొని శ్రవణశేయంగా వినబడుతుంటుంది. అతడు తన నాదస్వాధిని

అతికోమలత్వంనుంచి, బహువిధ గంభీరతులవరకూ మార్చిమార్చి పలికించగలదిట్ట. యమ్. ఆర్. ఎ. వారి మనదేశంలో “ఎందుకో సంబంధం” అనే యుగశగీతంలో సముద్రాలవారి రచనా, ఘంట సాలసంగీతం (?) “వలూచలోరాజా” అనే గుర్రపుబగ్గి పాటలోనూ— ఈ రెండింటిలోనూ గామారావుగానం జనరంజకత పొందినట్టే కనిపిస్తుంది.

వొలిచిత్తాల్లో పాటలు అతనికి గాయక ప్రపంచంలో ఒక స్థానాన్ని మాత్రమిచ్చాయిగాని, విమర్శకద్వైప్తిలోకూడా మంచి పేరు సంపాదించ నారంభించింది గోపీచంద్ గారి లక్ష్యమృచిత్రంలో నారాయణరావు పాటలు పాటడంలోనే. “ఊయల ఊపనాసఖీ” అని కృష్ణవేణితో పాడిన యుగశగీతం, “ఇటో అటో - ఎటుపోవుటో” అని జీవితహర్షముచిలి రెండుమార్గములు విడిపోయే సంధిసంఘటనలో పాడిన గేయం చాలా హృదయ విదారకంగా ఉంటుంది. సంగీతరచన ఘంటసాలది. గాత్ర గంభీర్యం, కోమలతా, రసావేశానికి అనుగుణంగా తగా మార్చి ఉపయోగించగలవాడు లేడేమో అనిపించాడు. ప్రకాష్ ప్రొడక్షన్స్ వారి మొనటిరాత్రిచిత్రంలో “జీవితముదోషవృతము” అనే గేయం అక్షరాలా దేవదాస్ హిందీచిత్రంలో పైగల్ పాడిన “దుఃఖ్ కే” అనే గేయాన్ని జ్ఞాపకం చేస్తుంది. ఈ పాట రికార్డు గావచ్చింది. గాని, లక్ష్యమృచిలోని పాటలు ఎందుచేతనో రికార్డు గారాక, వాటిసంగతి అంత ప్రచారంలోకి రాలేదు. అలాగే కృష్ణవేణి హీరోయిన్ నారాయణరావు హీరోగావచ్చిన గోపీచంద్ గారి మరొకచిత్రం పేరంటాలులో తానొక్కడూ పాడిన “ఇకలేవ ఇకలేవ నారాణి” కృష్ణవేణితో పాడిన యుగశగీతి “మనమిద్దరమే” అనేదానిలో రామారావుగానమూ, కృష్ణవేణిగానమూకూడా సుస్పష్టం. కాని ఇవి రికార్డులోకి రాలేదు. గాత్రాన్ని నిర్దుష్టంగా పరిపక్వమైన సామర్థ్యంతో పలికించగలిగిన ఫణితుల్లో రామారావు పాటలు మొన్న ఈమధ్య వెలువడి, అనేక ఇతర కారణాలచేత జయప్రదంకాలేకపోయిన “మానవతి” చిత్రంలో వినవచ్చాయి. చిత్రంపోయినా, గ్రామఫోను రికార్డులు మిగిలి ప్రజాదరణ పొందాయి—“ఓ నా సఖీ”—జి. వరలక్ష్మితో రామారావుపాడిన యుగశ

గీతమూ, “ఓ మలయపననమా” బాలసరస్వతితో రామారావు పాడిన యుగశగీతము. మొదటిది “రంజని” కాగంలోను, రెండవది “మలయ

ఎమ్. ఎస్. రామారావు

మాతులలోను నిర్మించి కర్ణాటక రాగాలలో కలిపించిన ఫణితులనుకూడా రక్తిగా పాడగల గాత్రాలలో వినిపిస్తే పండిత సామరంజకత ఇచ్చే పాండగలవని సంగీత దర్శకుడు రజని నిరూపించాడు.

స్వయంగా కర్ణాటకంగాని, హిందూస్థానీగాని శాస్త్రీయ సంగీతాల్లో కృషి చేయలేదుగాని రామారావు సుమారు సురో నూటికిమించో సొంత సాహిత్యంతో గేయాలు కూడా వ్రాశాడనీ, వాటికి సంగీతఫణితులు తానే కల్పించుకున్నవనీ విన్నాము. ఆ గేయాలు చాలామట్టుకు రేడియోలో తరుచుగా పాడుతూవచ్చిన గీతావళి కార్యక్రమాల్లో ప్రోతలు వింటూఉండినవే కాక, గ్రామఫోన్ రికార్డులుగాకూడా వెలువడ్డాయి. “ఈ విశాలప్రశాంత ఏకాంత సౌధములో” అని తాజ్ మహల్ ను గురించిన గేయం నీటిలో చాలా ప్రసిద్ధిపొందింది. మంచిమంచి చలువ రాతి యిటుకలు పంచదారపంటి తియ్యని సున్నంతో నీళ్ళు కలపకుండా తాపీ చేసినట్లుంటుండేమో ఆ కవిత్వం - పాటలోని గాన మాధుర్యాన్ని తీసి దూరంగా ఉంచి చరణాలను చదివితే, స్థానకూర్పులో శిల్పం కుడరడానికి

జనమేళనము 14 వ. 2. 1953

మన మధురగాయకులు

రజనీకాంతరావు

“సారంగదేవ”

“నన్ను నేను తిరగేసుకుని తొడుక్కున్నా” అన్నాడు శ్రీశ్రీ ఒక వచనపద్యంలో. ఆసాధారణమైన ఆత్మీయపరిశీలనా, స్వస్వరూప పరిజ్ఞానమూ ఉంటేనే తన్నుతాను తిరగేసుకు తొడుక్కుని చూచుకోగలుగుతాడు. కవికైనా కళాశిల్పికైనా ఈవరంగాని లభించిందంటే అతని కల్పనాశక్తి (భావయిత్ర) ఆరనిజ్యోతియై, సృజనాశక్తి (కారయిత్ర) ఆగనిధారయై, అతని సృష్టి నిత్యనూతనకాంతిప్రవాహంగా రాణించ గలదు. ఈ రాణింపు మన మధురగాయకులలో ఏ ఒకరిద్దరికిమాత్రమో భగవత్ప్రసాదంగా దొరికింది. ఆ ఒకరిద్దరిలోను ఒకడు—రజని.

ఎప్పుడూ ఏవో ఆలోచనల మబ్బుల్లో వాగుడుమాత లాడుకుంటూ, ఎరుగున్నవారు కరిగించగానే మబ్బుల్లోంచి ఒకచిరునవ్వు శశి రేఖ తొంగిమాస్తూ ఒకసారి భ్రలోనూటులో, మరోసారిబుష్కోటులో(భర్మ!) ఇంకోసారిపొడు గాటి వదులులాల్పిలో, వైజమాలో, కాళ్లుఎగర వేసుకుని ఒకపక్కకి సోలిపోతూ బస్సుస్టాండులో బస్సునీటులో, బాటలప్రక్కనీ, పాటలేవో. అల్లు కుంటూ వేళ్ళచిటికెల్లో తాళాలు వేసుకుంటూ, మనిషిగా రూపుతాల్చిన పాటలాగ తేలిపోతూ వెళ్ళిపోతుంటాడు. ఇతన్ని చిన్ననాటినుండి ఎరుగున్నవారు ఇతనప్పుడూ ఇప్పుడూ ఎప్పుడూ ఇంటే అంటూంటారు.

పుట్టింది కవిమటుంబం - కవిరాజహంసలై ప్రసిద్ధిపొందిన వేంకటపార్వతీశ్వరకవుల్లో ఒక నైన బాలాంత్రపు వేంకటరావుగారి చెండవ కుమారుడు. బాల్యమూ, విద్యాభ్యసనమూ గడి పిన పితాపురము - వీణాచారులు సంగమేశ్వర శాస్త్రిలకూఇతరకవిపండిత విద్వద్వర్ణులకూ నెలవు. ఈ సంగీతసాహిత్యసంప్రదాయములుకారణములు ఉద్బోధకములు కాగా తనలో సహజంగా పుట్టుకవచ్చిన సంగీతాంకురం మొదట తమ ఊరి

లోని బ్రహ్మసమాజప్రార్థన మందిరంలో వేంకట పార్వతీశకవుల ఏకాంత సేవాసంకీర్తనములవల్లనూ ఆదిపూడి సోమనాథరావు, దేవులపల్లికృష్ణశాస్త్రి రవీంద్రనాథ్ టాగూర్ గార్ల భక్తికీర్తనల వల్లనూ, దోహదం పొందింది. తర్వాత సంగమేశ్వరుల శిష్యులయిన స్థానిక విద్వాంసులవద్ద కొంతకాలం నేర్చుకున్న కర్నాటకశాస్త్రీయసంగీతంవల్ల స్వీయ గేయసహస్రానికై తేయే, ఇతరాధునిక కవుల గేయపరంపరకయితేయేం ఫణితులుపెట్టి, వాద్య గోష్ఠులవారిని చక్కబెట్టుకోవడానికి కావలసిన స్వరజ్ఞానం కలిగింది. అయితే నిత్యోపస్నాధనల వల్ల ఇతనిగానము కర్నాటక షరిఘులమదాటి, ఉత్తరభారతీయములు, పాశ్చాత్య, మధ్యప్రాచ్య దూరప్రాచ్య ఫణితుల నెన్నిటికో తనలో లీనం చేసుకుంది. మట్లమట్లు అనుకరించడము ఇతని పద్ధతీకాదు. సంగీతము భాషాపరిఘులులేని విశ్వ జనసంకేతమనీ దానివల్ల రసావేశములు సుగమము లాతాయనీ ఇతని పరమాశయమూ అనిసిస్తుంది.

బాల్యంలో పితాపురం స్కూలు నాటకాలలో సంగీతపుపోటీలలోను బహుమతులు పుచ్చు కున్న నాటినుంచి, ఆ తర్వాత కాకినాడ కళాశాల కర్నాటక సంగీతపుపోటీల్లో పతకాలుపుచ్చు కున్న నాటినుంచి, ఇతని సంగీత సాహిత్య శిల్ప స్వప్నాలు క్రమక్రమంగా అభివృద్ధిచెంది, ఒకొక యేడు విద్యాభివృద్ధికై ఒకవూరుదాటి ఒకపట్నం, అదిదాటి ఒకనగరం వెనుకూఉంటే వాల్తేరులో విశ్వవిద్యాలయ జీవితంలో తన శిలావిన్నీ మెచ్చు కునే సహృదయుల పరిధి నానాటికి మరింత మరింత విశాలమవుతూ వచ్చి, 1941లో మద్రాసు చేరుకుని, తాను స్వయంగా రచించి, సంగీత పరుచుకున్న చండీదాసు నాటకాన్ని రేడియోలో జయక్రదంగా వినిపించి, ఆ తర్వాత మరొకటి రెండుపళ్ళకి ఇతను అదే సంస్థలోకవిగాయకుడుగా కుసురుకోవడం చూస్తే క్రసిద్ధ క్రెంచి నవలా

కారుడు రోమరోలా సృష్టించిన కథానాయకుడు జీన్ క్రీస్టోఫీ జ్ఞాపకానికి వస్తాడు.

ఇంటిలో నిత్యమూ జరుగుతూవుండే కవితా వ్యాసంగాలవల్ల తెలుగు పద్యాలు పాడుకోవడం తోనే ఇతనిగానం ప్రారంభించింది. ఆ తర్వాత, తెలుగు దేశంలోని ప్రతి యువకుని ఉర్రూతలూగిస్తూ వచ్చిన సంగీత తరంగాలు క్రమంగా రంగస్థలం ద్వారా కర్నాటక మరాఠీ మిశ్ర ఢోరణులు, హిందీ సినిమాలలో బొంబాయి, కలకత్తా నుంచి వచ్చి పడుతుండే ప్రభాత్, న్యూ ఢియేటర్స్ సంగీతపు బాణీలు ఇతనిని కదిలించాయి. మొత్తంమీద ఇన్నిటిలోను భావావేశానికి ప్రత్యేక కల్పనకీ అవకాశం ఉండే పద్ధతులనే ఇతను సొంతం చేసుకున్నట్లు కనిపిస్తుంది.

ఇతను పద్యంపాడినా పాటపాడినా సూక్ష్మ దృష్టిగల శ్రోతకు తోచేదేమంటే: శ్రోత హృదయాన్ని గాలిపటంగాచేసి, భావావేశపుత్రాటితో ఆకాశంలో పైపైకి వదులుతూ, బిగించి లాగుతూ అక్కడక్కడ పల్లీలుకొట్టిస్తూ రసానందపుఉన్నత శిఖరాలను అందించటానికి అనుగుణంగా తన గాత్రాన్నీ, ఆవేశాన్నీ కలిపి క్షణక్షణం మెళుకువగా ప్రయోగిస్తుంటాడని.

1941 ఫిబ్రవరి ఆ ప్రాంతంలో కాబోలు- ఆంధ్రప్రభలో పెద్దఅక్షరాలలో మూడుకాలాల వాడే లైను: "వాయుపథంలో చండిదాసు -" "బాలాంత్రపు రజనీకాంతరావు సంగీతనాటకం అఖండనిజమం...చండిదాసు పాత్ర రజనీకాంతరావే స్వయంగా ధరించాడు... రామిని పాత్రకె. సుందరమ్మ...గంటా పదిహేను నిమిషాలూ సంగీతంలో ఒక్కనిముషంలా గడిచిపోయాయి- అంతా పాటలతో కొన్ని పద్యముల సంభాషణలతో కూర్చిన నాటకం, సాహిత్య రచనా, సంగీతరచనాకూడా రజనీకాంతరావే. అందరూ తమతమపాత్రలు సమర్థంతో నిర్వహించారు. ఆర్కెస్ట్రా) నేపథ్య సంగీతనిర్వహణ ఎస్. రాజేశ్వరరావు..." ఇదీ ఆ వార్తావ్యాసపు సారాంశం. సుమారు అంతకు కొంచెం ముందుగానే రేడియో నాటకాలు కొన్నిటిలో పాల్గొనడం ప్రారంభించిన "రజనీ" చండిదాసు నాటకంతో రేడియోకు మరంత దగ్గరయాడు. అయితే, అప్పడప్పుడు

సంగీతనాటికలిస్తూండడమూ ఇతరుల నాటకాల్లో పాల్గొంటూండడమేకాని, రేడియోలో కవిగాయకుడుగా చేరడం 1942 నగం అయేకనే.

రజనీకాంతుడనే ఇతనిపేరుకి ఆర్థం చంద్రుడని, ఆ చంద్రుడికి మల్లేనే ఇతని కంఠానికి కూడా కళాకళలు... కృష్ణచక్షుం, శుక్లచక్షుం, పౌర్ణమీ, అమావాస్య ఉన్నాయా అనిపిస్తుంది. అది రేడియో శ్రవణ పరిస్థితుల ప్రాబల్యంవల్లనో, ఇతని ఆరోగ్యపరిస్థితుల వైవిధ్యంవల్లనో ఇతని కంఠం ఒక్కొక్కనాడు పున్నమ వస్త్రాలలాగ యశావన తారశ్యభరితమై మోగిపోతుంటుంది, మరొకనాడు పదునాల్గు మహాయుగముల ముదుకయైన భీమేశ్వరుణ్ణి తలపిస్తూంటుంది. ఎదురుగా కూర్చున్న ఏ పదిపదిహేనుమందినో, లేదా సహృదయులైన విద్యార్థులూ విద్యాధికులూ సభలలో అయితే కొన్ని వందలమందినికూడా గంటలకొద్దీ వాద్యములు వీటి లేకుండానూ, వాద్యగోష్ఠలతో సహా కూడా పాడి మెప్పించిన తరుణాలన్నీ ఉన్నాయి. 1949లో కాబోలు ఆంధ్ర విశ్వకళా పరిషత్ కాన్వోకేషన్ సందర్భాన వాల్తేర్ లో చేసిన ఆంధ్రసంస్కృతి సభల్లో కట్టమంచి రాలింగారెడ్డి అధ్యక్షతను రజనీ తన కీయాలను సుమారు వెయ్యిమందిగల సభలో గానంచేసి అస్వస్థులచేతా సభాసదులచేతా అవుననిపించుకొన్నాడు-ఏ పక్కవాద్యాలూ లేకుండా మూడు గంటలసేపు! ఇతని పాట సాధారణంగా పక్కవాద్యాలవైగాక, స్వశక్తిపైనే, అంటే గాత్రాన్ని మెళకువలతో నవరించుకుంటూ భావానుగుణంగా పాడడంపైనే ఆధారపడి ఉంటుంది.

1941-42 ఆ ప్రాంతాల్లోను తర్వాత మొన్నటి దాకాకూడా, మద్రాసులోని వివిధ కళాశాలల్లో, గోక్లేహాల్, సెంట్ మేరీస్ హాల్ వంటి హాల్స్ లో తన సతీమణి క్రిమతి సుభద్రాదేవితో కలిసి యుగళగీతాలుకూడా గానంచేయడమయింది. రసావేశంనిండుగా తొణికిసలాడుతూ, పరిపూర్ణ స్త్రీ కంఠముగా మ్రోగుతూవుండే సుభద్రాదేవి గానం, అంత తరచుగా సభలలో వినబడకపోవడం శోచనీయమే. కాని, మన మధురగాయక తారా మణులు, గాయక శిఖామణులూ సూర్యకుమారి, భానుమతి, రాజేశ్వరరావు, ఘంటసాలవంటివారు

ఇతని కేయలనెన్నింటినో పాడుతూవచ్చారు-
 “ఎవరువిన్నారు” అనే చండీదాసు కేయమూ, “శత
 వ్రతసుందరీ” కేయం ఇంకా సూర్యకుమారి పాడిన
 స్వతంత్ర భారత జయ ధేరీ గీతాలూ మొత్తంమీద
 ఆమె పాడే లలితగాన ఫక్కియే. రజనీ చూపిన
 ప్రత్యేక పంథాలానినే భానుమతి రజనీతోకలిసి,
 వందేమాతరమూ, తెలుగుతల్లీ రికార్డుచిప్పింది.
 ఎన్నో ప్రత్యేక కార్యక్రమాల్లో సూర్యకుమారి,
 భానుమతీ, రజనీకూర్చిన సంగీతమే పాడారు.
 ఘంటసాల సినీమూలోనే కాకుండా రికార్డుచేసిన
 లైలామజ్నూ పాటలు రజనీ రేడియో గీతాలే.

వంగకవి బీవీత నాటకముకదా అని చండీ
 దాసులో సంగీతమంతా బంగాలీ పద్ధతిలో
 రచించినందుకు ఆనాటి విమర్శకు లితనిని వట్టి
 బెంగాలీబాణీ అని యీసడిస్తూవచ్చారు-ఆమెను
 వెంటనే ఇతను తయారుచేసిన రేడియోనాటికలు
 గ్రీష్మము, దివ్యజ్యోతి (బుద్ధవరిత్ర) వీటిలోని
 సంగీతమంతా కుద్ధకర్నాటక ఫక్కిలోచేసి, ఔ
 ననిపించుకున్నాడు. రవీంద్రనాథ టాగూరు,
 ఆయన సంగీతమూ ఇతనిని చాలా కదిలించిన
 మాట వాస్తవమే కాని, ఇతన్ని కదిలించినవి
 ఇంకా చాలా ఉన్నాయి. అతను వదిలిత తర్వాత
 తెలుగు సినిమా చిత్రాలలో వంగసంగీత ధోరణు
 లనుకరించారు. అలాగే పాఠశాల పు బాణీలు,
 దూరప్రాచ్య ఫణితులు.

పద్యాలను తగుమాత్రమైన సంగీత ధోర
 ణీలో భావయుక్తంగా చవవడంలో దిట్ట లని
 పించుకున్న కవిశ్యారులు పింగళి, విశ్వనాథ, దేవుల
 పల్లి, వంటివారల పద్ధతులు రంగస్థలరీతులు, అన్ని
 టినీ బాగా ఆకళించుకుని, రేడియో నాటకా
 లలో పద్యాలుచదివే బాణీలలో ప్రత్యేకమైన
 ఒకరవదులను సృష్టించాడు—ఈ ఒకరవదులపైననే
 సమకాలిక గాయకులు తమ ఫణితులను దిద్దుకుని
 స్థిరపరచుకుంటూ వచ్చారు.

ప్రతిభ్యులు పలువురు పోగవుతూవుండడము
 కద్దుగాని, ప్రత్యేక వ్యక్తిత్వంకల సంగీతరచ
 యితలు. అందులో సంగీతసాహిత్యముల ఉభయ
 శిల్పములలో పాఠకులు చాలా ఆరుదు. తన
 నిరంతరకృషిలో తన గానం ప్రత్యేక వ్యక్తిత్వం
 కలదిగా దూపొందడానికి ఇతని సాధనా,

సుభద్రాదేవి-రజనీకాంతరావు

తపస్సూ ఇంచుమించు ఫలప్రదమవుతూ వచ్చా
 యనే చెప్పవచ్చు. అయితే ఆ ప్రత్యేక వ్యక్తి
 త్వంవల్ల ఆతని సంగీతం ఎప్పుడూ వర్తమానానికి
 దూరమై భవిష్యత్తులో ఎక్కడో, ప్రజా సామా
 న్యానికి అందుబాటులోలేకుండాఉంటూవచ్చింది.
 కాని, భవిష్యత్తు ఎప్పుడూ భవిష్యత్తుగానే
 ఉండి ఉండుకోదు కనక, అది క్రమంగా జరిగి
 వర్తమానంలోకి రావడంతోటి-అంటే సమకాలి
 కులకి ఆరాధ్యంఅయి అనే ఫణితులు తదితర
 సమకాలికగాయకులద్వారా ప్రజారంజకత
 పొందుతూ వచ్చాయి.

దివ్యజ్యోతిలో సూయాదేవి స్వస్వం, బుద్ధుని
 జననం, జ్ఞానోదయం, మహా ప్రస్థానం, యోగర
 విలాపము, ఈ ఘట్టాలలో వచ్చే కేయాలన్నీ
 తెలుగుతనము, ప్రాధత్వము కలిగిన శాశ్వత
 కృతులు.

చండీదాసు, దివ్యజ్యోతి, ఆయాక వచ్చిన
 కేయ నాటికలలో చెప్పుకొనతగ్గవి లభమాదేవి,

విశ్వపీఠ, విజయవిధాత, మేఘదూత, మధురా నగరి. వీటిలో ఇతను గేయరచనతోనే కాక, తన గానములోని ప్రత్యేకతతో శ్రోతలను మెప్పించినవి విజయవిధాత, అగ్నిపీఠ, మేఘదూత. విజయవిధాతలో ఇతను వాయువు, మల్లికా అగ్ని పాత్రలను నటించి, ఒక గడ్డిపరకను ఎగురకొట్టడానికి వాయువూ, తగలబెట్టడానికి అగ్ని చేసే మహా ప్రళయాత్మక ప్రయత్నాలను గేయ రూపంలో గాత్రపు ఆలాపన ఫణితులలో చిత్రించడం ప్రత్యేకంగా చెప్పుకొనవలసిన సూతనస్పృష్టి. (కేనో పనిషద్ధాధ) మేఘదూతలో యతుడుగారజని గానం "అలకాపురి చనవోయీ" అని చేసే ఆక్రందన—అలకాపురికి పోయే మార్గపు వర్ణనా ఎంతటి కఠిన హృదయుణ్ణైనా కరిగించి తీరతాయి.

తెలుగు సినిమాలలో చాలా మంచిపేరు సంపాదించుకున్న కొన్ని చిత్రాలకు రజని అజ్ఞాతంగా తోడ్పడ్డట్టు వింటాముగాని, సంగీత దర్శకుడుగా అతని పేరు ప్రకటించి ఈమధ్య వెలువడినవి రెండే రెండు చిత్రాలు పేరంటాలు, మానవతి. రెండూ కూడా వేర్వేరు కారణాలవల్ల జయప్రదం కాలేకపోయాయి. కాని పేరంటాలు లోని పాటలు ఆందులోని జానపదజీవితానికి పల్లెటూరి పాత్రలకి అనుగుణంగానే తెలుగు దేశపు జానపద ఫణితులకు ఆధునికపు తళుకులూ నగిషీలూ చేర్చిఉంటాయి. భాషలో జాత్యానికి సంగీతపువరసలోని తెలుగుతనం తోడయి అందాన్ని ఇరుమడింప జేస్తుంది:

"ఓరాజా రావోయి *
నీ వెటనున్నావోయి—||
ఎడబాపూ చేశారు
ఎంతోహింసించారు,
మనజంటా సుకమంటే
ఊరిలో కనుమంటూ||-
ఓరాజా రావోయి"

ఈమాటల్ని బట్టి, వరసనుబట్టి చూస్తే చిత్రమేకాని జయప్రదమైఉంటే ఈ పాట ఎంతో ప్రజారంజకమై ఉండేదేమో అనిపిస్తుంది. మానవతి చిత్రంలో మరొక కొత్త పంథా. అది సాహితీపరులైన రాజకుమారులు రాజకుమార్తెలూ విద్యాచర్చులు చేసుకొనే కథ—రాజకుమారుడు రాజకుమార్తెను దిరిసెనపూవా అని, రాకొమార్తె అతన్ని మలయ పవనమా అని పిలుస్తూ, అన్యపదేశంగా (బాల సరస్వతీ, రామారావు) పాడిన యుగకోగీతం, బాలసరస్వతిపాడిన తనపంతం, అనే రసాళి రాగపుపాట—ఇవి చిత్రంజనరంజకం కాకపోయినా పాటలు ప్రజని ఆకర్షించడంచూస్తే మన కర్నాటక సంప్రదాయానికి సరియైన సంగీదర్శకుల కారుల్లో గాయకుల కంఠాల్లో మంచిభవిష్యత్తుందని తోస్తుంది.

రజని కార్యక్రమ నిర్వహణచేసే ప్రభుత్వోద్యోగిగా నానాటికీ రాటు దేరుతున్న కొద్దీ గానమూ, సంగీతసాహిత్య శిల్పమూ, వీటికిసంబంధించిన సాధనకూ తపస్సుకూగాని. కళాప్రదర్శనలకుగాని, వెనుకఉండేటంతటి ఆవకాశం ఉండటంలేదేమో! ఆ అవకాశాలు సర్కుగిల్లనంతవరకు ప్రభుత్వం అతనిచేత వెటువగిటి ఉద్యోగంచేయించినా ఎవరికీ అభ్యంతరంలేదు.

ఇప్పటికే ప్రసిద్ధ మధురగాయకులు పాడిరికార్లుచేసిన పాటలే ఇతను రచించినవి సుమారు 30, 40 దాకా ఉంటాయి. తాను స్వయంగా వ్రాసుకుని పాడినవన్నీ యెన్నో వందలాద్దీ ఉన్నాయి. సుమారు 300 దాకా శతపత్రసుందరి అనే సంపుటంగానూ పదిపదిహేను గేయనాటికలన్నీ కలిసి విశ్వపీఠ అనే సంపుటంగానూ వావిళ్ల వారు వేయిస్తున్నారు. ఆ గేయాలు అచ్చయి, వాటిని నిత్యమూ ఎందరో గానంచేస్తూవస్తే రసీంద్ర సంగీతంలాగా రజని సంగీతం అని ప్రతియింటా వినబడే రోజులకై ఎదురుచూడవచ్చు.

దేనినైతే మాటల్లో వ్యక్తీఃరించలేమో దానిని సంగీతం చెప్పగలుగుతుంది. కాని, దాన్ని గురించే ఏమీ మాట్లాడకుండా వుండడం అసంభవం.

— విక్టర్ హ్యూగ్స్ —

మన మధురగాయకులు

అనసూయా దేవీ - సీతా దేవీ

“సారంగదేవ”

“వేయజోవని తలుపు
తీయమంటూ విలుపు
రాధ కెందుకో నవ్వుగొలుపు!
విశ్వమంతా ప్రణవిభునిమందిరమైతే
వీధి వాకిలియేది చెల్లెలా!.....”

మొన్న కృష్ణ జన్మాష్టమినాటి రాత్రి...
రేడియో నాటికలో వినిపిస్తోంది ‘రాధ’
గొంతు-విశ్వవిభుజననానంద డోలికలో ఓలలాడు
తున్న రాధ గొంతు. ‘సంభవామి యుగేయుగే’
అని ఈసారి కొత్త శీర్షిక వెట్టినప్పటికీ కృష్ణశాస్త్రీ
గారి ఈసాటూ, ఈనాటికా కృష్ణాష్టమిలాగా
ప్రతియేడూ రాకపోయినా, పది పదిహేనేళ్ళ
యీనుద్యయే నాలుగైదుసార్లకో తక్కువ
కాకుండా వినిపించారు రేడియోవారు. అన్ని
సార్లూ ఆ రాధగొంతు ఆ వింజమూరి సోదరి
మణులలో సీతదే అని జ్ఞాపకం. ఆ రాధ భక్తిరస
తన్మయతలో ఇంచుమించు ఉన్మాద సుఖ
వస్థలో మునిగి, ఏడుపు నవ్వులు ముప్పిరిగొం
టున్నా జోలపాటలూ, జయగీతులూ తాను
పాడుతూ, తనచుట్టూ చేరిన గోపికలనూ గోపకు
లనూ అందరనూకూడా చేరి పాడమంటుంది.
మొన్నటి నాటికలో అసలు ఎన్నికంఠాలున్నా
అన్నిటిని మింగివేసి వినిపించే అనసూయ గొంతు
అంతగా వినిపించలే దెందుచేతనో. సీత రాధ
పాత్ర ప్రధానభూమికగా గీతీ ప్రధానముగా రస
వంతముగానే నిర్వహించింది-కాని, ‘వేయజోవని
తలుపు’ పాటలో ముందు వినిపించేటంతటి
ష్యేచ్చా, ఆత్మవిస్మృతీ ఏమాత్రమూ లోపించి
నట్లుంది.

ఇంతవరకూ యీ శీర్షికక్రింద పరిచయంచేయ
బడ్డ మధురగాయకులు ఎవ్వరూ ప్రజామోక్షం
పొందకముందే అంటే సుమారు 1930 ఆప్రాంతం
నాటికే బళ్ళారినుంచి (అనాడు) బరంపురంచాకా
ఉన్న ఆంధ్రదేశంలోని ఆయా ప్రధానపట్టణా

లలో జరుగుతూవచ్చిన సాహిత్యసభల్లో రాజ
కీయసభల్లో అప్పడప్పడు ఆధునిక గేయాలూ,
ఆంధ్ర జానపదగేతాలూ పాడడానికి పేరుపడ్డారు-
వింజమూరి సోదరిమణులు-అనసూయాదేవీ, సీతా
దేవీ. ఆనాటికి పదిపందెండేళ్ళకుమించని ముక్కు
పచ్చలారని వయస్సు-సభాసదులకు వెరవని ధైర్య
స్థైర్యాలతో, పెద్దమ్మాయి (అనసూయ) తగిన
మెళకువలతో చాకచక్యంతో వాయించుకునే
హార్మనీ-అక్కకనుసన్నలవైకే క్రీగంటిద్వక్కులు
నిగుడ్చుకుని కీచుమనే సన్నగొంతుతో చిన్న
మ్మాయి వంతపాటు- పురుష సహజమైన గాంభీ
ర్యపు తెరకమ్మి ఖంగుమని మోగే కంఠంతో
అక్కపాటు- ఆ గానానికి ముగులుకానివారు
అనాడు సాధారణంగా కంటిలో కలికానికైనా
ఉండేవారుకారు. నాటినుండి నేటివరకు దరిదా
పుగా గడిచిపోయిన పాలికేశ్యతోనూ మన ఆధు
నిక గేయఫణితులలో ఏయేమారులువచ్చాయో,
అన్నీ ఈ సోదరిమణుల గానంలో ఎదిగిన కొబ్బరి
మాకు పొడుగునా మట్టల గుర్తులలాగా దొరికి
పోతూనే ఉంటాయి.

మాతామహులూ, పితామహులూ అయిన
దేవులవల్లి, వింజమూరి తుటుంబాలు కవిపండిత
సంప్రదాయానికి పేరుపడ్డవి. మేనమామ కృష్ణ
శాస్త్రీగారు, తండ్రి నరసింహారావుగారూ సుప్ర
సిద్ధ కవులు. పుట్టి పెరిగిన ఊళ్లు సంగీత సారస్వత
నిలయాలని పేరుపొందిన పితాపురం కాకినాడలు.
సంగీతం మొదట ఎవరెవరిద్గర చెప్పకొన్నారో
ఏమోగాని, సంగీతరత్న అబ్దుల్ కరీంఖాన్ కి
ఆత్మీయ స్నేహితుడుగా తిరిగిన ప్రజ్ఞాశాలి ముసు
గంటి వేంకటరావుగారికి మాత్రం బహువిధాల
కృతజ్ఞులని తెలుస్తుంది. ఇద్దరూ సంగీతమే అభి
మానవిషయంగా పట్టభద్రులుకావడమేకాకుండా,
చిన్నమ్మాయి సీత మద్రాస్ విశ్వవిద్యాలయంలో
ఆంధ్ర జానపదగేయములనుగరించి పరిశోధనా

గ్రంథమొకటి వ్రాసి, యమ్. లిట్ పట్టంకూడా పొందింది.

ఆ తొలిరోజుల్లోని సాహిత్యసభల్లో ఆన నూయా నీతా పాడేపాటల్లో కృష్ణశాస్త్రిగారి కృష్ణవక్షం, ఊర్వశి, ప్రవాసముల్లోని గేయాలు, (కన్నీటికరటాలు... కలువపూట్రతుకు- వినరాని విభావరి-ఇంకా-దేవాదేవాతన-ప్రార్థన గేయాలు కొన్ని...) ఇవిగాక, యెంకిపాటలూ, గురు బాడ ఆప్పారావుగారి పుత్తడివొమ్మ పూర్ణమ్మ, వల్లూరి జగన్నాధరావుగారిద్దర నేర్పుకున్న జానపదగీతములు కొన్ని. శ్రీశ్రీ మహోప్రసం చాన్ని సభల్లోపాడి, కర్వాత రికార్డుకూడా చేశారు సోదరీమణులు. పూర్ణమ్మపాట (ఈమధ్య రేడియో సిల్లల ప్రోగ్రాముల్లో తరుచైపోయి మొసంమొత్తి వీడుపు బదులు కోపమూ విసుగు తెప్పిస్తున్నా) ఆ రోజుల్లో సోదరీమణులు సాడుతుంటే రసావేశానికి ఆయాచోట్ల ఆను గుణంగా గొంతులోని ఒడుగులు మార్చుకుంటూ ఎంతో సమర్థతతో ఒప్పించేవారు. అంతవరకు కొంత కర్నాటక సంప్రదాయపు ప్రాతిపదికమీద మూటిరంగస్థలఫణితుల నగిషీలుచేరి వినపడతూం దేవి వాగిగేయాల్లో. ఆ తర్వాత ప్రభాత్ న్యూ థియేటర్స్ బాణియవచ్చి వీరిపాటల్ని ఆవేశించాయి. 1938 గా కాబోలు రేడియోలో ప్రస రించిన కృష్ణశాస్త్రి గారి సంగీతనాటిక ఒకదానిలో వసంతోత్సవం పాడేరు. ఇదిచాలా ప్రసిద్ధమైన ఘట్టము. (ఓహోవసంతా - నీహారాంచలనిభృత నిశాంతా వనైరా) ఎన్నో సాహిత్యసభలలో ఈ ఘట్టాన్ని సోదరీమణులు, చాలారసవంతంగా గానంచేసేవారు, కొన్ని చరణాల్లో శాంతా అప్టే పాటలలోవలెనూ, కొన్ని చరణాల్లో పంకజ మల్లిక్ పాటలలో వలెనూ గొంతుమెళుకువలు వినిపిస్తాయి. అయినా, అనుకరణలూగు అనిపించక రక్తికలిగించేవి. ఆది మొదలుగా ఈ సోదరీమణులు మదరాసు రేడియోలో సంగీతనాటకాల్లో పాల్గొంటూండడమేకాక, ఆధునిక గేయాలను, అష్టపదులనూ, జానపదాలనూ, క్షేత్రయ్యపదాలనూ గానంచేస్తూ వచ్చారు.

వదేళ్లు గడిచేసరికి గొంతుకల్లో అయితేనేమి, బాణిలో అయితేనేమి ఎంతో చరిణి, పరి

పక్వతా కలిగాయి. గొడగాత్రంగల అనసూయ మధ్యస్థాయిలోనూ, సన్ననిస్త్రీ గాత్రంగల సీత తార స్థాయిలోనూ, క్షేత్రయ్యపదాలను గానంచేస్తూంటే వీణలోని మంద్రతంత్రీ మధ్యతంత్రీ ఒకేసారి మీటుతూ వాయిచితే కలిగే నాదసౌఖ్యం కలి గేది. బృందాముక్తల/గానంలోకంటే సాహిత్యం స్పష్టంగా తెలిసేది. 1941 ప్రాంతంలో కాబోలు రేడియోలో ప్రదర్శించిన కృష్ణశాస్త్రిగారి సంగీత నాటిక విద్యాపరిని ఆ తర్వాత రెండుమూడేళ్ళకి ఆంధ్రమహిళా సభలో రంగస్థలమైని ప్రదర్శించారు. (అనసూయ-విద్యాపతి; సీత-అనూరాధ.) ఇందులో పన్నెండో పదిహేనో పాటలుంటాయి. అన్నింటిలోకీ నాటకంలోని ఆయాఘట్టాలలోని కథ పట్టుకీ రసావేశానికీ అనుగుణమైన ఆయా ఋతువునుగురించిన ఆరుపాటలు ఈ మధ్యనే సోదరీమణులచేత రేడియోవారు మళ్ళీ పాడించి వినిపించారు. కవిగా కృష్ణశాస్త్రిగారికీ, గాయ మలుగా సోదరీమణులకీ ఈ పాటల సాహిత్య రచనా, సంగీతరచనా కాశ్యతకీర్తిని ఇచ్చాయని చెప్పవచ్చు. హిందీలో వచ్చిన న్యూఢియోలో వారి చిత్రానికి సంభాషణలూ, కథాగతి అంతా అనుకృతే అయినప్పటికీ, ఆరుఋతువుల దృశ్య విభజనా, ఆగేయరచనా, ఆ పద్యములూ, వాటి సంగీతకల్పనా నాటి కవేసాటి; అవి మాత్రం హిందీవాటికి అచ్యుతులుకావు. మధుసూదనుడి పాటల్లో 'శిధిలాశ్రమమేకూసుతే' వంటి కొన్ని పాటలు హిందీవాటి కనుకృతులు లేకపోలేదు.

ఆ వెనుక సోదరీమణులు పాల్గొన్న రేడియో సంగీతనాటికల్లో చెప్పుకోతగ్గవి దివ్యశోభితి, లకుమాదేవి, ఉపస్విని. ఈ మూడింటిలోను మొదటి రెండూ రజని రచనలు. మూడవది మల్ల వరపు విశ్వేశ్వరరావు రచన. మూడింటికి స్థంగీత నిర్వహణ రజనిదే. దివ్యశోభితి బుద్ధ చరిత్రా త్మకమైన సంగీతనాటిక. ఇందులో మూడూ దేవి స్వప్నము, బుద్ధుని జననము, లుంబి నీవంనుంచి అంతఃపురానికి వల్లకిలో వెళ్లడమూ ఇదంతా పర్ణించే ఘట్టం గేయాల్లో సోదరీమణులు చాలా రసవంతంగా పల్లకీవాహికల నినాదాలు నిర్వహిస్తూ పాడతారు. (ఇంతకంటే రసవంత మైనవి కృష్ణశాస్త్రిగారి పల్లకీపద్యాలు-పీఠయనగ

నీతా దేవీ, అనసూయా దేవీ.

పీఠాసనాన... ప్రసవభరవసంతవల్లకివల్లకీ" ఇదికూడా సోదరీమణులు గానంచెన్నాంటే రసత న్నయితకలిగితీరే ఘట్టము) శీనాధుడికి సమకాలికయై తుమారగిరి వసంతరాజును ప్రేమించి అతని అనుమానానికి గురియైన లకుమాదేవి గృహరాజ సాధననుంచి దుమికే సంకర్షణలోను, విశ్వేశ్వర రావుగారి ఉపస్థితి (ప్రొమిథియాస్) నాటకం లోని కొన్ని ఘట్టాల్లోను సోదరీమణులు గానం చాలా కరుణారసపూరితం గా నిర్వహించారు.

ఇద్దరూ సంగీతం అభిమానవిషయంగా పట్ట భద్రుడేమినా, చక్కని స్వరజ్ఞానమూ, కల్పచాశ్చక్తి కలవారే అయినా మధురగాయక ప్రపంచంలో తమకక్తికి, సేకూ తగిన ఉన్నతస్థానమూ ప్రచారమూ పొందలేకపోవడం చాలా కొంచెం సీయమైన విషయమే. ఇంకీ, తమకక్తి సేవ తగిన రీతిని ఉపయుక్తముకాదగు సంస్థలలో తగిన ఉద్యోగములయినా వీరియలంకరణమునకు నోచు కోలేదు. వేషధారణముచేయ నిరాకరించడంకల్లనో

యేమూ, ఫిలిం చరిత్రనునూడ పీఠిక నహాయపడి నట్లు తోచదు. ప్రచారముపొందని కొన్ని చిత్రాలలో ఏ తెరచాటు బృందగానములో కొన్ని చేసి ఉన్నారో యేమో. కాలవయః పరిస్థితుల మార్పుతో బాటువచ్చి మైబడిన సంసార నిర్వహణ బాధ్యతపల్లనో యేమోగాని, సంగీతకీలప్సనికీ, సాధనమూడ అపకాశములునన్నగిల్లి పిరిపాటులో జిగి ఈమధ్య కొంత నడలుతోందనిపిస్తుంది.

తాముసాధించిన కర్నాటక సంగీతజ్ఞానముతో సంప్రదాయసిద్ధములయిన త్యాగరాజాది వాగ్గేయ కావల ప్రాణకృతులను పాడడం స్వతంత్రంగా లాభనలూ వీరు కృషిచేసినా, కచ్చేరీలుచేసి, స్వర కల్పనలతో, పల్లవిలయవిన్యాసములతో సాండిత్య ప్రకర్షణచేసే ప్రాణమార్గమునుకాక, క్షేత్రయపదాలు అష్టపదులు, అధునిక గేయాలు రసవంతముగా గానముచేసే మధురగాయకమార్గాన్నే ఆనలం భించారు. తాముపాడబోయే పాటకుముందు నేపథ్యరసభావసోపానముపయోగించే రీతిని తగు

మాత్రపు రాగాలాపనలు అనసూయ మాత్రం చేస్తుంటే సీతనన్న గొంతు వంతవయొలిన్ జంట మోతలు పలుకుతూ వుంటుంది. సభలలో బిగ్గరగా గొంతువిప్పి హాకోసీ వాద్యముతో చేర్చి పాడి పాడి, ఈ సోదరీమణులగానము మార్గవక్రతులు పలికించడానికి అంతగా ఇష్టపడనట్లు కనబడు తుంది. మృదులశ్రుతులు పలికినపుడుమాత్రం శ్రోతలహృదయాలను మంత్రముగ్ధం చేసి వేయగల సామర్థ్యం లేకపోలేదు. ఆమధ్య కృష్ణశాస్త్రిగారి చేడియోనాటికలను అంకితమిచ్చే సభలో రజనీ, ఆనసూయాసీతలూశాస్త్రిగారి నాటికలలోనికొన్ని గేయాల పాడినప్పుడు, సోదరీమణులగావంతుల వేనకటి చొరవా, తెగింపూ, నేచ్చా కనబడలేదు.

మొట్టమొదట గ్రామఫోనురికార్డులంగా వెలు వడిన వీరిపాటల్లో మరో ప్రపంచం, కలవపూ బ్రతుకు, అష్టపదులూ చాలా జనరంజకత పొందాయి. అయితే ఆ తర్వాత వెలువడిన వాటిలో బాపిరాజుగారి గేయం 'సువ్వాసేనూ కలిసి' చక్కని గేయఫణిటి- 'జాబిల్లి వస్తున్నాడు' అనే గేయంలో (రజనీ గేయం) వెన్నెలా, జక్క పలబారులూ, సముద్రంలోంచి ప్రైకిలేచివచ్చే పున్నమచందరుడూ నేపథ్యసంగీతంతో చక్కగా

చిలింపబడ్డాయి. 'గోలకొండోయి' 'అన్నాడే వస్తాడే' అనే జానపదగీతాలు వల్లూరి జగన్నాథ రావుగారివట - తెనుగుజాతీయత, హాస్యమూ, ప్రస్ఫుటింపజేసే జానపదగేయాలింకా యెన్ని వెలువడివుండేనో ఆయనింకా బ్రతికుంటే. ఆధునిక కవులవయితేయేం, తమమేనమామగారివైతే యేం అన్ని గేయాలూ పాడగలిగిన సోదరీమణుల నుండి గ్రామఫోను కంపెనీకూడ ఎత్తవలసినన్ని పాటల రికార్డులు ఎత్తినట్లు కనిపించదు.

వీరిద్దరూ, సగీతులు ప్యాసయి, పట్టాలు పొందిననాటి దీక్షను తిరిగి ఆవలంబించి, బాల్యము నుంచి తపస్సుగా సాధించిన సంగీత శిల్పార్చన యెడల ఏక్షణమూ ఆశ్రద్ధవహించకుండావుంటే కృష్ణశాస్త్రిగారి గేయాలు గానం చేయడంవల్ల తమకు కీర్తి వచ్చిందో, తాము గానం చెయ్యడం వల్లనే కవిగారి గేయాలకు ప్రసిద్ధివచ్చిందో వేర్ప రచి చెప్పడానికి వీలులేకపోతుంది ప్రపంచానికి. అటువంటి మహాకవి బాల్యంనుంచీ తోడుగా ఉన్న ఈ గాయకమణులతో తన కవితా ప్రచారానికిగాను ప్రపంచయాత్రచేసి, ఆంధ్రసరస్వతీకి ఆఖండనిగ్విజయము సంపాదించుకు రాగలిగే శుభ తరుణాన్ని ఎదురుచూద్దాం.

(48-వ పేజీ తరువాయి)

హరణగా ఇటీవల వెలువడిన "ప్రపంచం", "అష్ట యార్" చిత్రాలు వెప్పవచ్చు. పాటలు ఎక్కువయిన కారణంచేత, సెట్టింగులు విలువయినవి పెట్టిన కారణంచేత మంచిచిత్రం వస్తుండనడం ప్రథమ. ఇవేమీ లేకుండానే మంచి చిత్రాలు తీశారు. తీస్తున్నారు. తీయవచ్చు. వ్యయం తక్కువతో చాక చిత్రాలు రావడంలో చాకబారు చిత్రాలు వస్తాయేమో అనే భయం కొందరు వెలిచుచ్చుతున్నారు. ఆ భయం ఎంతమాత్రమూ ఉండనక్కర లేదు. "చాకబారుతనం" అంటే ఏమిటి? కానూద్రేకమూ, భావోద్రేకమూ లెచ్చుకొట్టే వెక్రిమొరి అసభ్య చన్నివేళాలూ అసందర్భాలూ, ఉద్రేపిక్షలూ పెట్టడం అనేకదానిజాసి కిలాటి సన్నివేశాలూ, హెచ్చు వ్యయంపెట్టి బాక్సాఫోన్ హిట్ అవుతుందనే భ్రమతో

తయారుచేసే చిత్రాలలోనే ఎక్కువ కనిపిస్తాయి. ఎన్ని దృష్టాంతాలయినా చూపించవచ్చు. ఇటువంటి అసందర్భాలూ, అనాచిత్యాలూ లేకుండా పొదుపుతనంతో కథకి తగిన సన్నివేశాలతో సంగీతముతో చక్కగా కట్టుదిట్టంగా ముప్పంగా గుత్తంగా ఉత్తమ చిత్రం తయారుచేయడానికి లక్ష రూపాయలతో తీసేవారికే అవకాశంవుంది. అలాగ తక్కువ వ్యయంతో తీసినందుకు, ప్రసిద్ధ తారాగణాన్నీ, టెక్నిషియన్లనీ, పిలువనంట్లూ పెద్దపెద్ద సెట్టింగులతో కూడిన స్టూడియోలు ఉపయోగించనందుకూ ఈ నిర్మాత సిగ్గుపడ నక్కరలేదు. మైగా ఆదర్శమైన ప్రయోగంచేసి, ఆయోమయంలో ఉన్న యీ పరిశ్రమకు ఒక దారి చూపినందుకు గర్విస్తాడు. అలాంటి ఆలోచన ఆశయరూపంగా గాక - ఆచరణ రూపంగాచేసి చూపించే అవకాశంతోసం ఈ "వోర నిర్మాత" ఎదురుచూస్తున్నాడు.

These precious articles have been uploaded here with the intention of making this grouped specialty content reach a wider telugu audience. No intention of copyright violation. If any one has any objections please let me know and the content will be removed with due apologies.

Regards

Vamsi M Maganti

<http://www.maganti.org/>

April 27th 2011